

Բաժանորդագիրն կԱՆԻԻՆ՝ Թուրքիոյ համար տարեկան 50 դր. Ռուսիոյ համար 60 րուպ. զի, ուրիշ երկիրներու համար 75 ֆր. Վեցամսեայ եւ եռամսեայ բաժանորդագրութիւնք եւս կ'ընդունուին : Գաւառներէն, որոմի տեղ Ոսմանեան նաւակազորոյմ կ'ընդունուի : ԵԱՂԻԿԻ վերաբերեալ ամէն գործի համար գիմել :

Առ Տնօրէն-Հրատարակիչ
ՅՈՎՆԱՆ Գ. ՓԱԼԱԿԱՇԻԱՆ
Պոլիս, Պաղատ-Գաղտ, Թաղ Խան, Թիւ 50

ԾԱԴԻԿ

ԼՐԱԳԻՐ

درعليه ده بفتح قوسنده طاش خاند
ه. نومروده «زاغيك» غزتهسى مديرى
بالاقيشان حوونان

S'adresser à

HOVNAN PALACACHIAN
Directeur du journal arménien «Dzaghik».
Rue Bahtché-Kapou, Tach Han, 50
; CONSTANTINOPLE

40 Փարա

Ազգային, Քաղաքական եւ Գրական

40 Փարա

ՆՈՐ ԵՐԶԱՆ — Բ. ՏԱՐԻ. ԹԻՒ 40

ՇԱԲԱԹ

5 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1892

ԵԱՂԻԿԻ տնցեալ շարժումն թերթին թիւ դրուած է 38, փոխանակ 39ի, նոյնպէս Օգոստ. 29ի տեղ 30 նշանակուած է :

ԴՊՐԵՎԱՆԲԸ

Բաւական առաջ լրագիրք հրատարակեցին Նոյնի վարդապետ Դուրեանի Արմաշու Դպրեվանուց Տեսուչ անուանիլն. զայս ուրախութեամբ իմացանք մանաւանդ մենք՝ որ շատ մօտէն կը ծանչնանք այս յառաջդիմասէր և միշտ գրոց աշակերտ կրօնաւորն : 80 թուականէն ի վեր Դուրեան վարդապետի ամենէն մեծ բաղձանքն էր պատրաստել հմուտ եկեղեցականներ, և ուրախ եմք որ այսօր իւր սիրած հողին վրայ ինկած է, այսինքն ընդգրկած է իւր սիրած պաշտօնն : Դիւքեր կան՝ որ իրենց ընտրած մտատիպարի կրնան հասնիլ, իրենց գծած ուղղութեան հետեւիլ, և այդ քիչեր քանի՜ բարեբախտ են, երբ կը յաջողին իրենց ազնիւ ձկտմանց մէջ :

Այդպիսիներէն մին է Դուրեան, նախ ուսուցիչ միայն, ապա ուսուցիչ և եկեղեցւոյ պաշտօնեայ միանգամայն, և այս կրկին պաշտօններով հանրագում և հանրամեծար : 1878 թուականին էր, երբ ինքնայոժար վարդապետական կոչում ընդունիլ խնդրեց Իզմիրեան Սրբազանէ և Արշարունի Յովհաննէս վարդապետի և հոգեւոյս Մատթէոս վարդապետ Արծրունւոյ հետ կուսակրօն եկեղեցականութեան կոչումն առաւ հետեւեալ տարին : Կըսուի թէ իւր կրօնական-պատմական քննադատութիւններով ծանօթացաւ աշո՛, իրաւ է որ լրագրութեան մէջ ազնոյցմով հոգակուեցաւ, սակայն նա՝ որ խղճամիտ և սիրեցեալ ուսուցիչ մ'է, այնպիսոյն առջեւ անզգալի իմն եղանակաւ կը պարզուին համբաւի նորանոր և անծանօթ աշխարհներ : սահմաններն երթալով կը լայնանան, կը տարածուին, և նա որ երբեմն անծանօթ կը կարծուէր,

ահա սուղ միջոցի մէջ արդէն համբաւեալ կը լինի. այսպէս եղաւ Դուրեան իւր գունդագունդ աշակերտներով՝ զորս ունեցաւ Իւսիլետարու Ճեմարանին մէջ, նոյնպէս ի Պարտիզակ և յԱրմաշ : Դպրեվանուց մէջ նորա ի պաշտօն կոչուիլն շատերու համար անակնկալ մ'էր. սակայն իւր ուսումնասէր և օգտախնդիր ոգւոյն նոր վարձատրութիւն մը համարեցան իւր աշակերտք՝ որք լաւ կը ածեն նորա հատընտիր ձիրքերը : Տեսուչութեան պաշտօնին կոչուիլն եւս զարմանալի պէտք չէ երևի : Շատ անգամ մեր մէջ մարդուն համար պաշտօն կը փոխադրուի, և ոչ թէ պաշտօնին համար մարդ : Ի՞նչ բարեյաջող ընտրութիւն Դպրեվանուց համար, զի հոն պաշտօնավարելու յարմարագոյն անձը Դուրեանն է, պաշտօնին մարդը : Եւ արդարեւ Դպրեվանուց մէջ ո՞ր եկեղեցականը կարող պիտի լինէր դաս աւանդել տոհմային պատմութիւն, Հայ մատենագրութեան պատմութիւն, երկուքն եւս քննադատութեան բովէն անցունելով, կրօնից պատմութիւն, այսինքն բոլոր կրօնքներու պատմութիւն, Հայերէն լեզուի պատմութիւն առանձին, բարձրագոյն շարագրութիւնք գրարար, արձակ և ոտանաւոր, և այս ամէն զբոսնարին ճիւղերն Դուրեան վարդապետ միայն կը դասախօսէ շաբաթը 20 ժամ մեր ապագայ եկեղեցականներու մի ընտրեալագոյն խմբին : Այս ժամերու քառապատիկն եւս Դուրեան վարդապետ վերոյիշեալ ճիւղերու մշակման համար յատկացած է իրեն, դասաւանդութեանց պատրաստութեան, նոյն ճիւղերու դաստիարակութեան յօրինման, եւ, եւ :

Դպրեվանուց խնամակալութիւնն՝ որ իւր մէջ կը պարունակէ ձեռնհաս անձեր, շնորհաւորութեան արժանի է ըզ-Դուրեան ի պաշտօն կոչելուն համար : Կարծէ որ նիւթական վարձատրութիւնն ևս ուղիղ համեմատի իւր գնահատման. թէպէտ նիւթական վարձատրութիւնը չէ

որ բռնադատած է զԴուրեան վարդապետ՝ փակուիլ վանական առանձնութեան մէջ՝ ուր անխոնջ կ'աշխատի :

Աստանօր յիշատակենք թէ խնամակալութեան վերջին մէկ նստին մէջ տրուած որոշումներն շատ կնճիռներ կը լուծեն. այդ որոշումնք են. 1. Ամառնային արձակուրդի ժամանակ ուսանողները չըջակայ գիւղերը պտոյտի հանել և տկարները դարմանելու համար Պոլիս զրկել. 2. Ուսանողաց իրաւունք տալ երեք տարին անգամ մը իրենց հայրենիքն երթալն :

Ի՞նչ հարկ տղայքը երկաթէ չըջանալի մէջ պնդել, որոնց վրայ կանուխէն դրուած այս զրկանքներ կը պատճառեն մեղամաղձոտութիւն, հայրենաբաղձութիւն, կարօտոյ հիւանդութիւն, եւ :

Սպասե՛լ և յուսա՛լ. երեք տարիէն պիտի ունենանք կարգ մը ուսեալ եկեղեցականներ Դուրեանի շունչին տակ զարգացած, այն վարդապետին՝ որոյ հմտութեանց սքանչանալով առթիւ մը ըսած է անուանին Գարագաշեան : Դուրեան արդի Հայ եկեղեցականութեան մէջ օրինակելի պէտք է լին : Ս. Գ.

ԱՌՈՂՋՈՒԹԻՒՆ ՆԻ ՀՆԻՇՆԳՈՒԹԻՒՆ

Նրկրաւոր բարեբաստութիւնը կը կայանայ ոչ միայն երկրաւոր իշխանութեան և ճոխութեան մէջ, այլ նաեւ մարմնոյ ներդաշնակ կազմութեան, որ կ'անուանի Առողջութիւն, առանց որոյ թէ՛ մեր ամէն երկրաւոր գործունէութիւնն և թէ՛ վայելումն մեծ մասամբ կը խանգարի : Բարեբաստիկ մարդոյ նկատմամբ նախնի արակը կըսէ. «Առողջ միտք առողջ մարմնոյ մէջ» (Mens sana in corpore sano) : Հարեւանցի մտածելով, թերեւս կարծուի թէ Բրիտոննէութիւնն այնչափ արժէք պիտի չտայ մարմնոյն, ինչպէս քանի մը իմաստասիրական դպրոցներ մարմինը

կ'արհամարհէին և անարժան կը դատէին հոգւոյն: Ընդհակառակն, Քրիստոնէութիւնն, որ էապէս հոգեկան կրօնք է, բացարձակ կը հռչակէ մարմնոյ նշանակութիւնն իբրեւ կերպարանաւոր գործիք հոգին ներկայացնելու համար: Քրիստոնէութիւնը կը բարձրացնէ մարմնոյ նշանակութիւնն, ոչ միայն ուսուցանելով Յարութիւն մարմնոյ, այլ նաեւ ներկայ կենաց մէջ մարմինը կը համարի որպէս տաճար Հոգւոյն Սրբոյ, ինչպէս և Յիսուս Քրիստոս բանն մարմնացաւ և բնակեցաւ ի մեզ, և Քրիստոս յարեալ ոչ միայն հոգւով, այլ և լուսափայլ մարմնով: Քրիստոնէութիւնն մեր մարմինը հռչակելով որպէս տաճար Աստուծոյ՝ բացարձակապէս կը յորդորէ ի չարն գործ չղնել մարմինն: Կը յորդորէ անշտափառութեամբ և ցած կրքերով առողջութիւնը չխանգարել, կը պարտաւորէ կրթել մեր մարմինն որպէս արժանաւոր բնակարան և հլու գործիք հոգւոյն: Այն ժամանակ միայն արգիլուած է մարմնասիրութիւնն, երբ փոխանակ մարմինը հոգւոյն ծառայելու, ընդհակառակն հոգին կ'ստրկացնեն մարմնոյն: Ոմանց համար առողջութեան խնամ տանին և մարմնաւոր բարեկեցութեան վրայ հոգւոյն կը դառնայ շինանց էական խնդիր, ինչպէս կը տեսնուի այն անհամար բազմութեան որ կը յաճախէ ծովային բազնիքներն և հանքային ջրերն, կամ այն բազմութեան, որ իւրաքանչիւր տարի առողջութեան համար օգտփոխութեան կը դիմէ և ճանապարհորդութեան: Հետեւապէս, որչափ կարելի է, պէտք է ջանալ մարմնոյ վերայ իշխել: Նախնի Յոյնք լաւ ըմբռնած էին այս կէտն ու մարմնամարգական հրահանգներով կը կրթէին իրենց մարմինն: Պօղոս Առաքեալն շատ գեղեցիկ կը բացատրէ մարմնոյ վերայ իշխելու կարեւորութիւնն, երբ կ'ըսէ. «Այլ ճնշեմ զմարմինս իմ և հնազանդեցուցանեմ, զի գուցէ որ այլոցն քարոզեցի՝ ես ինքն անպիտան գտանիցիմ»: Ա. Կորն. Թ. 27:

Մարմնոյ հետ վարուելու է իբրեւ ստրուկի հետ, սանձելով իւր բոլոր յօժարութիւններն, վասն զի ժամանակը տրուած է մեզ աւելի բարձր նպատակներու համար գործ դնել և ոչ թէ մարմնոյ հաճոյց համար: Ժամանակը տրուած է մեզ նաև վիշտ կրելու համար և հետեւապէս նոյն իսկ եթէ հիւանդութիւններ պատահին, պէտք է ի կիրարկանել զայն ի բարին, այսինքն հիւանդութեան ժամանակ խորհիլ աւելի բարձրագոյն կենաց վերայ: Վերջապէս ժամանակն տրուած է մեզ, որ ուսանիմք ապրիլ համբերութեան մէջ և ա-

ւելի մօտէն հասնալ աշխարհի ունայնութիւններն: Հիւանդութիւնն յափըտակելով մեր միտքն աշխարհի ունայնութիւններէն, կարող է օգտակար լինիլ մեր հոգեւոր զարգացման և բարի մահուան պատրաստուելու համար, վասն զի ամէն մի հիւանդութիւն գուշակ է մահուան և ամէն ծանր հիւանդութեան մէջ պէտք է որ մենք նկատենք մահուան ժամն: Մահուան անկողնոյն մէջ միայն կ'ըմբռնենք թէ առողջութիւնն մի բարիք է յորմէ պիտի զորկուինք, ինչպէս և ամէն երկրաւոր բարիքներէ, վասն զի մեր կոչումն երկրի համար չէ: Շատ անգամ հիւանդութիւնն մի փրկարար միջոց է խոնարհութեան մէջ պահելու զմեզ: Շատ անգամ ինչպէս աղքատութիւնն, նոյնպէս և հիւանդութիւնն հետեւանք են մեր մեղաց, թէ և ամէն աղքատութենէ և հիւանդութենէ կարելի չէ յանցաւորութիւն գուշակել: «Պատասխանի ետ Յիսուս. Ոչ դորա մնաս է, և ոչ հօր և մօր իւրոյ, այլ զի յայտնի լինին գործքն Աստուծոյ ի դմա»: Յով. Թ. 3: Կարեւորն այս է միայն, որ մենք կարողանանք օգտիլ մեր հիւանդութենէն: Բաւական է միայն որ հետեւինք Յիսուսի Քրիստոսի, որ ոչ միայն մեր Փրկիչն է, այլ և ամենէն գառն վշտաց մէջ կարող է կապել զմեզ իւր հօրն հետ, ինչպէս որ ինքն կապուած էր իւր չարչարանաց ժամերուն մէջ: Յիւնք միայն, կ'ազդադակէր մի բարեպաշտ հեղինակ, Յիսուսի չարչարանքներն, և իսկոյն կը պարտաւորինք լռել և համբերել մեր ամէն ցաւոց, միայն թէ պէտք է խորհիլ հիւանդութեան ժամանակ թէ արդեօք մեր մեղաւորութեան հետեւանքն է թէ՛ Աստուած կամ փորձել զմեզ և մեր համբերութիւնն օրինակ տալ այլոց:

Եթէ այսպէս մտածենք, բնաւ չենք յուսահատիր և հիւանդութիւնը կը համարինք իբրեւ մի միջոց մեր անձն քաջ ճանչնալու: Հիւանդութեան մէջ կը տեսնենք մահն, կը տեսնենք ինչ որ արտաքին է և կ'ամփոփուինք ի հոգեւոր խորհրդածութեան: Ոչ միայն հարստութիւնն, սատիճանն, պատիւն, այլ շատ անգամ նաև մեր ընդունակութիւններն և տաղանդներն իսկ կը մերկացուին մեզմէ իբրեւ հազուադէպ: Հիւանդութեան ժամանակ պարզ կ'երևի թէ ի՞նչ է մարդն: Կ'երևի ի խոնարհութեան, և այն ժամանակն է որ կը հաստատուի Առաքելոյն խօսքն թէ՛ «Տոյ շնորհս խոնարհաց»: (Յակ. Դ. 6). քանզի այն ժամանակ միայն կ'զգան թէ Աստուծոյ հովանաւորութեան տակ են իբրեւ որդիք և խաղաղութեամբ

կը վայելեն հոգւոյ անդորրութիւն, ճաշակելով ճմարտութեան քաղցրութիւնը: Կ'զգան նոյնպէս կենաց մեծ նշանակութիւնն, որոյ հիմն ոչ թէ երկրաւոր երջանկութիւնն է, այլ Աստուծոյ սէրն և խաչի փրկութիւնն:

* * *

ԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹԵԱՆՑ ԱՌԹԻԻ

Ծաղիկի մէջ հրատարակուող Կենսագրութեանց առթիւ խմբագրութիւնս հետեւեալէ կ'ստանայ շնորհաւորական և քաջալերական նամակներ: Այս անգամ Ս. Երուսաղէմէ ևս ստացած եմք այդպիսի նամակ մը՝ հրատարակելու խնդրանք: Տեղւոյ անձկութեան պատճառաւ չկրնալով նամակն ամբողջ հրատարակել կը բաւականանամք միայն անոր մէկ քանի մասերն ի մէջ բերելով: «Պ. Այվազեան, կ'ըսէ նամակագիր Ուխտաւորը, Ծաղիկի Տակիտոսը կամ կենսագիր-տարեգիրը լինելէն ի վեր, այս տեղ այդ թերթին հետաքրքրուողներուն թիւը հետզհետէ կը շատնայ, և ընթերցողք քանի մ'անգամ կարդալէ ու վերժանելէ յետոյ, այլոց ևս կարդացնել կուտան: Վանուցս միաբանութիւնը, մեծէն մինչեւ փոքրը, յոյժ համակրած առ Ծաղիկ, կարի ախորժանք և անհամբերութեամբ փօստի օրուան կ'սպասեն ընթերցելու համար Կենսագրութեանց շարունակելի մնացած մասերն և իրազեկ լինելու համար հանրագիտական տեղեկութեանց: Փափագելի էր որ կենսագրեալներու պատկերներն ևս հրատարակուէին:

«Պ. Այվազեանի Կենսագրականը սառաւելութիւնն ունին որ ի հանդէս բերուած դէմքերն հին ու պատմական են և կը վերարբերին մեռեալներու, մինչդեռ այլք փորձած են ասկից առաջ կենդանի-մարդը կենսագրել՝ որ ըստ ինքեան չարժեք, քանի որ կենդանին դեռ չէ կնքած իւր կենաց շրջանը, և մանաւանդ որ կենդանի անձանց կենսագրութեանց մէջ՝ կենսագրելոց նկատմամբ տրուած բացատրութիւնք դժգոհութիւն յառաջ պիտի բերեն յաճախ:

«Երբեմն Պ. Այվազեան, Արտասուր. Մանկան, Առաջին Մրմունքը, Անակրեոնիզակցոն, Քնարի յաւերակս և Մեփիստոփել գրքերուն հեղինակն, միշտ նոյն անձերանալի աւելնն, թո՛ղ չկասի, թո՛ղ չարունակէ իւր ընտրած ոճովն արդէն սկսած Կենսագրականներն՝ որ ըստուգիւ իւր յաւերժականքը պիտի լինին:

«Յոյժ ողբացեալ Պարոնեանի Ազգային Ջոգերէն յետոյ, Այվազեանի Կենսագրականը ընդ միշտ պիտի կարդացուին և պիտի լինին անհաւասարելի և գնահատելի հատուածներն:

ԿՐՕՆԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐՈՒ ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐ

— 100 —

(Շար. և վերջ 39րդ թիւէն)

11.— Ի՞նչ կը նշանակէ ննջեցեալի համար «Հաւատամքի ջուր» օրհնելը, վարչամակը, եօթն օրը կատարելը, քառասունքը և վերջապէս տարին:

«Հաւատամքի ջուր» օրհնելը կ'երեւի տեղային սովորութիւն է և հաւանականաբար ի ռուսաց մուծեալ, որովհետեւ մաշտոցի մէջ և այլուր ատոր յիշատակութիւնը չկայ և ոչ ալ մեր գիտցած տեղեր տեսած եմք այդ արարողութիւն: Վարչամակն ալ չեմ գիտեր ի՞նչ նշանակութեամբ յերայեցեւոց մնացած սովորութիւն մ'է որք ի հնումն իրենց մեռելոց գլուխները կը պատէին անով: Վարչամակաւ պատեցաւ նաև գլուխ կենարար Փրկչին մերոյ: Գամբ այժմ ննջեցելոց՝ եօթն օրէից, քառասունքի և տարելցի բացատրութեան. այս մասին մեզ այսչափը կը բաւէ գիտնալ որ, հոգւոյ համար եղած ամէն աղօթք ու պաղատանք միշտ հաճելի են առաջի Աստուծոյ: Եկեղեցւոյ Ս. Հարք վասն հոգւոց ննջեցելոց յոյժ խորհրդաւոր աղօթիւք և ընթերցումովք կարգեր և արարողութիւններ սահմաներ՝ և երկցանց վերայ պարտք գրեր են որպէս զի մէն մի ննջեցեալի համար Մաշտոցի մէջ նշանակեալ անգամներով վճարեն այդ կարգեր: Այսքանը երկցուն անհրաժեշտ պարտաւորութիւնը լինելով, ասկից աւելի մեռելայի մը տէրը որքան ուզէ, այնչափ պաշտօն ու պատարագ կարող է ընել տալ իւր մեռելոցն հոգւոյն համար:

12.— Թէ ինչո՞ւ խաչ հանած աստեղ առաջ ձախ ուսի վրայ կը դնեմք և յետոյ աջ:

Խաչ հանելու ձևոյն մէջ նշանակութիւն որոնել աւելորդ է, այլ մեր պարտաւորութիւնն պէտք է լինի խաչի շնորհն ու զօրութիւնը ճանաչելով՝ երբ ի դէպ ժամանակի խաչակնքեմք մեր երես՝ անմիջապէս յիշել խաչեալ Յիսուսը, զօրանալ հոգւով և այնու խափանել չարին թեղաբորութիւնները:

13.— Եթէ մի որ և է սուրբի տօնը պահէ օրը հանդիպի, ինչո՞ւ միւս օրը կը կատարեն:

Եկեղեցին Սրբոց տօնները սահմաներ է որպէս զի անոնց փառաւոր և հոգեշահ յիշատակը յաւերժանայ և իւր որդիքը հոգեւորապէս մխիթարուին և ուրախանան. և որովհետեւ պահէ սգոյ և տրտմութեան նշան ու օրինակ է, հետեալբար չէ պառչած պահոց օրեր տօն կատարել:

14.— Ինչո՞ւ մեր եպիսկոպոսաց վեղարը սրածայր է, իսկ ռուսացը ոչ:

Ամէն քրիստոնեայ աչք վեղար ունի և ամենուն ձևեր տարբեր տարբեր են, բայց նշանակութիւնը նոյն. մերինին սրածայրութեան մասին այսպէս կ'ըսէ մերս Տաթևացին. «նշանակէ ծայրն վերին՝ զտեսական միտս և զխորհուրդս գերամբարձ պահել միշտ առ Աստուած»:

15.— Ի՞նչ կը նշանակէ քահանայի վրայ (ննջեցեալ) խաչաձև կարգ կատարելը:

Խաչաձև՝ կամ չորս կողմ շրջեցնելով կարգ կը կատարեն ննջեցեալ քահանայից և այլ աստիճանի հոգեւորականաց վերայ այնու խորհրդաւոր նշանակութեամբ՝ զի նախ, աշխարհի վրայ իրենց մարմնով խաչակից եղած են Քրիստոսի. երկրորդ, որովհետեւ ի կենդանութեան իւրեանց՝ չորեքին սրբազան աւետարանօք քարոզած են ժողովրդոց ի չորս կոյս ուշխարհի: Սոյն խորհրդաւոր բացատրութիւններն ունի այդ ձև կարգ կատարելը, բայց երանի՝ այն եկեղեցականաց որք արդարեւ վերոյիշեալ նշանակութեանց արդիւնքով վճարած են իրենց կեանք:

16.— Ինչո՞ւ խաղողի օրհնութիւնը Աստուածածնի վերափոխման տօնի օրը կը լինի, իսկ ռուսացը Այլակերպութեան տօնի օրը:

Խաղողի օրհնութեան արարողութիւնը մերս Ներսէս Շնորհալին սահմանած ու կարգադրած է և այդ առթիւ յոյժ ընտիր ու վսեմիմաստ աղօթք մ'ալ յօրհնած է, որով ի միջի այլոց կ'ուսանիմք խաղողի օրհնութեան խորհրդաւոր նշանակութիւնը, բայց թէ ինչո՞ւ վերափոխման տօնին սահմաններ է այդ օրհնութիւն, ատոր ալ պատճառ այն է, որովհետեւ. Հայաբնակ գաւառաց մէջ հազիւ մինչև վերափոխումն կը հասնին խաղողը: Տաք քաղաքներ մենք եւս Այլակերպութեան տօնին, կամ Աստուածածնայ բարեկենդանին և այլն օրեր կ'օրհնեմք, ինչպէս ի Յոպպէ, յԱրուստաղէմ, և այլն. խորհուրդը օրուան մէջ չէ, այլ օրհնութեան նշանակութեան մէջ. բայց թէ ռուսք ինչո՞ւ վարդապետին կ'օրհնեն, անոր ալ ստոյգ պատճառը իմանալու համար իրենց հարցնելու է:

17.— Մեր և ռուսաց և ուրիշ ազգերու եկեղեցեաց սեղաններու ձևի գանազանութեան պատճառն ի՞նչ է:

Պէտք է գիտնալ թէ բոլոր քրիստոնեայ եկեղեցիք ծիսական ու ձևական շատ բաներ հին ուխտի եկեղեցիէն առած են, բայց քիչ կամ շատ տարբերութեամբ ձևերը փոխակերպելով. Յունական և անոր դասականից ազգաց եկեղեցիներու սեղաններ՝ հին ուխտի եկեղեցւոյ «Սրբ-

բութիւն Սրբութեանց» թաժանման ձևը կը ներկայացնեն, թէև բաւական տարբերութեամբ, սակայն մեր ու Հռովմայեցւոց սեղաններ չեն այնպէս և կրօնական տեսակէտով հարկ մը չկայ ըլլալու: Սոյն պարագայէն եթէ կը փափաքեմք հոգեւորապէս օգտուիլ, պարտիմք գիտնալ որ ամէն եկեղեցւոյ սեղաններ արքայութեան օրինակն ունին և անոնց վերայ բաղմեալ է Ս. Երրորդութիւնն աներեւութապէս. ուրեմն այս հաւատքով երբ կը մտնեմք յեկեղեցի և կը տեսնեմք Ս. Սեղանը, պարտիմք մեր հոգւոյ ու մարմնոյ աչքի անդր միայն սեւեռելով Աստուածափայլուչ պատկառանք մատուցանել մեր աղօթք ու պաղատանք առ Բարձրեալն՝ որպէս զի Նա եւս ընդունելով կատարէ մեր բարի խնդրութեանքներ:

Արդ՝ մեր պատասխաններ լրացնելէ յետոյ՝ պարտ կը համարիմ ըսել թէ՝ արդարեւ գովութեան արժանի է բարեպաշտ Աստրախանցւոյն կրօնասիրական հետաքրքրութիւն, և իւրաքանչիւր Հայ քրիստոնէի նուիրական պարտականութիւնն է իւր հոգեծին մօր՝ անարատ և ուղղափառ Եկեղեցւոյ՝ և անոր վերաբերող ամէն բանի նշանակութիւնն սովորիլ և իմանալ. սակայն այսքանը չէ բաւական հոգեւոր օգտի, այլ հարկ է և անհրաժեշտ հարկ, այդ ամէնը գիտնալով հանդերձ՝ այնպիսի յարգութեամբ ու պատկառանք վերաբերիլ անոնց՝ ինչ որ կը պահանջէ անոնց նուիրական և սուրբ նշանակութիւն:

Մեր գրածը վերջացնելէ առաջ սա ևս կ'ըսեմ որ Աստրախանցի եղբօր առաջարկած հարցերու նման, տակաւին ուրիշ այնքան անթիւ բաներ կան սովորելու արժան, որ սոյն կերպ հարցմամբ ու պատասխանելով չէ կարելի փափաքանաց լիովին գոհացումն տալ, ուստի խորհուրդ կուտամք սովորիլ սիրողաց՝ Մերս Գրիգոր Տաթևացւոյն «Հարց պատասխանին», անոր՝ ամառան ու ձմեռան հատորներն, Դրախտ ցանկալի, Մայր մաշտոց, Քննութիւն խնդրոց, և, կարգաւ, որոցմէ այդ կարգի շատ բաներ կը սովորին ու մեծապէս կ'օգտուին:

Ս. Երուսաղէմ Գ. Վ. Յ.
29 Յունիս 92

ԾԱՌԱԹԱԿԱՆ ՔՐՕՆԻԿ

Շատեր կը հաւտան թէ միայն անկըթութեան շնորհն է բամբասանքը, բայց բոլորովին ճիշդ չէ: Սին ու դատարկ գլուխներու ևս առանձնաշնորհումն է այն, երբ մանաւանդ անկըթ

թուփիւնն ալ իրենց բեմի կ'ընեն բամբասողք :

Բամբասանքը, իւր ընդարձակ առմամբ, այն գարշելի և խոտելի ակտն է որոյ միջրոպներն, ինչպէս անձէ անձ, նոյնպէս քաղաքէ քաղաք, գիւղէ գիւղ, հաւասար աճումբ չի չատնար :

Հայեր ուր երթան, հոն բնակելի կը դարձնեն այդ ակտի միջրոպաց :

Բայց զարմանալի է դիտել որ երկու դրացի թաղեր նոյն երևոյթը ցոյց չեն տար : Պէշիքթաշի Հայոց բամբասանքը տանելի է, Օրթագիւղինը անտանելի : Պօլսոյ թաղերունը միամիտ է, քիչ շատ անմեղ, Բերայինը՝ եպերելի, Սիլեստրինը անխմաստութեամբ խայտառակ, Գատը-գիւղինը պոգալի և չարամիտ :

Երբ դատարարակութիւնը հիմնական չէ, չէ մտերմացած իրեն հետ ամենաներտ-կերպով, կամքը միշտ յաղթանակը կը տանի մտաց վրոյ :

Քաղաքավարութեան, ինչպէս ամէն բանի, օրէնքները ճանչնալը պարզ բան մ'է, բայց գիտնալ զանոնք ի կիր առնել, մեծ բան է : Հաստատ կամք մը ազնուանալու, ընկերային կենաց ներդաշնակութիւնը յարգելու բարի կամքն ու ճիգ մը կրնայ չուտով վարժեցնել մեզ հեռանալու այն ամէն բանէն որ եպերելի ու պախարակելի է և ընդգրկել ինչ որ պատիւ կը բերէ մեզ :

Բամբասանք թէպէտ միայն Հայոցս յատուկ չէ, անկիրացի կիներ մեզմէ աւելի կը սիրեն ուրիշներու թերութեանց վերայ խօսիլ կամ այլոց գոյութիւն չունեցող թերութիւններ վերագրել, բայց այդ պատճառ մը չէ որ հրապարակ չհանենք ակտ մը մեր քով զոր կարելի է անյայտացնել գէթ մեծաւ մասամբ, եթէ ոչ արմատախիլ ընել :

Գիտեմ թէ պիտի ծիծաղին շատեր իմ վրայ և միամիտ կոչեն զիս, այսչափ արմատացած ակտի մը բուժման խօսքը կ'ընեմ, և աղաղակեն երեսս ի վեր կիներ թէ, ի՞նչ կ'ընես, մեր առանձնաշնորհումներէն մին ալ այսօր այրեր առին մեր ձեռքէն, Գատըգիւղ քեզ օրինակ :

Իրօք կարմրելով առջեւ կը նայիմ : Իրաւ թէ միամիտ լաւատես մը դարձած կ'ըլլամ, եթէ հաւտամ թէ բամբասանքը կը վերնայ մեր մէջէն, բայց ճշմարտապէս կ'ողբեմ հաւտալ որ դատարարակութիւնը մեծապէս կրնայ դարմանել աղէտը :

Ջրօտանքի համար, չարամտութեամբ, թեթեւութեամբ մը, ինչ նպատակաւ որ ըլլայ, երբ զօրութիւն մը կը դրդէ ներսէն դուրս տալ՝ այս կնոջ, այն մարդուն մէկ թերութիւնը բարեկամին կամ բազմութեան մէջ, լաւ կը թուի, հիմնական դատարարակութիւնը, ճշմարիտ

յոռետեսութիւնը սանձ մը կը լինին իրեն զսպելու իւր այդ անվայել բնաւորութիւնը : մէկ, երկու, երեք և ահա կը վարժուի չբամբասել մէկը :

«Մի՛ դատէք զի մի՛ դատիցիք» :

Երբ բամբասանքը կանանց քով եղած էն տարրեր կամ աւելի ընդարձակ իմաստի մը մէջ ըմբռնենք, բամբասանք ըլլալէ կը դադրի և կ'ըսուի այն ատեն զրպարտութիւն, չարութիւն, վատութիւն :

Կանանց դատու բամբասանքն այդ բնութիւնը չունի, և եթէ հետեւանք չար դառնայ, կնոջ նպատակը չար չէր... այլ իւր անհեռատեսութեան... ձախող արդիւնքն էր... բայց երբ այրեր ալ տիրացեր են այս ակտին, մանաւանդ ի Գատըգիւղ, կը սխալին կիներ, էրիկ մարդիկ բոլորովին անընդունակ են բամբասելու, ի բաց առեալ կին-այրերն : Եթէ կը բամբասեն, այդ քօղի տակ չարութիւն, վատութիւն և զրպարտութիւն է պարզապէս, և ես այս մասին խօսելու կը ստիպուի... ԱՐՇԱԽԻՐ

ՆՈՒՍՏՈՒԹԻՒՆՔ ԵՒ ՏԵԹԱՊԵՆՔ

Շատ քիչ անգամ կը լուրի կամ կը համբաւուի այնպիսեաց անունն որոնք կ'ապրին իրենց ձեռաց աշխատութեամբ, կրելով ամէն զրկանք և անցունելով արդարեւ տաժանելի կեանք : սոքա կը տառապին, բայց մարդկութիւնը կ'օգտուի, ուստի այսպիսիները միտքարել պարտին նոքա՝ որոց հարստութիւն չնորհած է նախախնամութիւնը :

Արդեօք բոլոր մարդիկ հաւատարմութիւն մը պէտք չէ՞ ունենան վշտի ու չարչարանաց մէջ, ինչ որ լինի իրենց նիւթական վիճակն : Եւ արդէն, հարուստն ու աղքատ, մեծն ու փոքրն չունին միտք իրենց պէս պէս ցաւերն, իրենց պէտքերն, իրենց տկարութիւնն :

Եթէ ձեռաց աշխատանքն յոգնութիւն կը պատճառէ, պէտք է գիտնալ որ մարդու մարմինն ալ կը կազդուրէ ու տոկուն կ'ընէ, յատուկ ձիրք մը տալով անոր : Այսպիսի գործատեղին մտնելով, անտարակոյս սխալ պարտաւորիմք յետ քաշուիլ խոզովակներու տուէլէն անոցմէ դուրս կը պոռթկան կիզիչ շոգիներ : Շոգին թէ և կ'ողորէ ապակեգործին մարման, բայց գործաւորը կը դիմանայ այնպիսի աշխատութեան մը որուն անհնար է որ դիմանայ բաց օդի մէջ ապրող մը :

Համարձակապէս և առանց չափազանցութեան կ'ըսեմք որ ընկերութիւնը բաժնուած չէ երկու դասակարգերու, երջանիկներն ու դատարկները մէկ կողմ, տառապեալներն և աշխատողները միւս

կողմ : Երջանիկ կոչուողներու մէջ, ալ չկան տկարներ, հիւանդներ, ընչազիրկներ և կամ այնպիսիք որոց զաւակն մի անհուն վիշտ պատճառած է իրենց : նաև չ'կա՞ն դեռ այնպիսիք որք աշխատած են իւրովին և կ'աշխատին մտախոհ՝ գիտական բազմակնճիւ հարցերով, մտածումներու մէջ ընկղմած և լուծելու հետամուտ՝ դժուարին խնդիրներ, փնտելու համար մի գիւտ, մի արուեստանօգուտ : Ոչ դաշտի մարդը կարող է ուսումնական գործերով զբաղիլ և ոչ ալ ուսման նուիրեալ անձ մը կարող է երկաթագործ լինել :

Արուեստից պետերն, գիտունները որ մարդկային ծանօթութեանց չըջանալը կ'ընդարձակեն, նկարիչներ որք ընկերական պատկերը կ'անդրադարձնեն, գրագէտներ որք ժողովուրդը կը կըրթեն, մարդիք որք իրենք զիրենք ուսման կը նուիրեն, իրական աշխատողներ են : Իսկ գալով անոնց որք կրնան իրօք կոչուիլ «Պարապ վիճակ ունեցողներ», իրենց վիճակին երբէք չեմք բաղձար, զի դատարկապորտութիւնը մի տաղտկալի մոլութիւն է, և բեռ մը թէ՛ իրեն և թէ՛ այլոց : Չանձրոյթն, տաղտուկն, յագուրդն անզգայ կ'ընեն զայնպիսիս, որոց մարմինն ալ անգործութենէ կը տառապի ի զուր, դատարկապորտն համադամներ պիտի փնտէ յօթութիւնը յագեցնելու : Նա յարգի չափով լինի ոչ իսկ եթէ հարուստ է, նման այն գործաւորին որ իւր ընտանիքը ապրուստէ կը զրկէ՝ օրականն աստ անդ մսխելով :

Յիշեմք թէ աշխատանքն ու տառապանքն ստեղծողն տրուած մի օրէնքն մարդոց, թէ աշխատութիւն և տառապանք մեր երկնային Ազատարարէն մեր վրայ դրուած պարտքեր են : Մի քաղցր ակնարկ ձգեմք անոնց վրայ որք երջանիկ կ'երևին, և թողումք տաժել թշնամական զգացումներ որք մարդոց դատողութիւնը կորսնցնել տալով, կեանքը կը թունաւորեն : Յիշեմք թէ ամէն ինչ արագութեամբ անջրպետին մէջ կը խաւարի, միայն աշխատութեանց արդիւնքը կը մնան յաւէտ :

Հիյալիլի

ԼԵՒՈՆ ԽԱՆՏԱՆԵԱՆ

ՓՈՐԱԳՐԱՏՈՒՆ

ԵՐՈՒԱՆԴ ՓԱՍԳԱՇԵԱՆ

Կ. Պօլիս, Ուզուն Զարչի, 402

Փորագրատանս մէջ կը փորագրուին մեծ խնամք և փութով ամէն տեսակ կնիք և պատկեր՝ լատինիկ, փայտի, և մետաղներու վրայ, կը փորագրուին տըպագրական ամէն տեսակ և ամէն լեզուէ տառերու պողպատներ, կը պատրաստուին կալվանօ կաղապարներ, զինկոյէ տառեր և թուանշաններ, ևն. ևն :

— Արմաշի Դպրեմանուց բարձրագոյն կարգի աշակերտք երևման խաչի տօնին օրը սարկաւագութեան ատիճան պիտի ընդունին եղեր: — Զորքը շարժի օր տեղի տիտի ունենայ նորակառոյց վարժարանին բացումը:

— Տրապիզոնի առաջնորդը չորեքշաբթի օր մեկնեցաւ յիւր պաշտօնատեղին, կիրասունէն յետ դառնալու մտադրութեամբ՝ երբ այնտեղ ստուգէ թէ հնտախտը ճարագած է ի Տրապիզոն:

— Կարնոյ ֆաղ ժողովոյ նորոգ ընտրութիւնը վաւերացաւ Պատրիարքարանէն:

— ՈՒՍՈՒՑԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆ Իւր վերջին նստին մէջ, որ տեղի ունեցաւ երկուշաբթի օր, մի քանի ուսուցչաց ճառախօսութիւնները լսելէ յետոյ սա խնդրոյն վրայ թէ « Մեր մէջ մանկավարժական մարմնոյն կազմութիւնը կը պատասխանէ՞ ճշմարիտ կրթութեան մը պահանջներուն, և եթէ ոչ՝ ի՞նչ դարման հարկաւոր է », ընդունեց Պէրպէրեան էֆէտիի ճառախօսութեան հետեւեալ երեք եզրակացութիւններն և որոշեց զայնս ներկայացնել Ազգ. կեդր. վարչութեան Ուսումն. խորհրդոյ նկատառութեան:

1. Մեր արդի ուսուցիչը կամ անոնք որք այսուհետև մտնեն ուսուցչական ասպարիզի մէջ, յատուկ կրթութեամբ, առանձին կամ վարժապետանոցի մէջ պատրաստուին իբր մանկավարժ ուսուցիչ կամ դաստիարակ՝ մանկանց ֆիզիքական, իմացական ու բարոյական դաստիարակութեան գործն ստանձնելու, նախակրթութեան ծրագրին պարտաւորիչ նիւթերն աւանդելու և առանձին դպրոց ու դասարան վարելու կարող:

2. Ուսուցչաց բարոյական վիճակը բարձրացնելու համար, իրենց անուանման, փոփոխման ու դադրեցուման տնօրինութիւնք ըստ կարի կեդրոնական և բանաւոր օրինօք ճշդութիւն ու չթողուին թաղային կամ տեղական վարչութեանց կամ ստորադաս իշխանութեանց բացարձակ որոշման:

3. Ուսուցչական նիւթական վիճակը բարձրելու և ապահովելու համար, ըստ արժանեաց կարգի և թուոյ ծառայութեան ամաց՝ հաստատուն թոշակ և յառաջացման կարգ ու դրամական յաւելումներ սահմանուին, նոյնպէս և հանգըստեան թոշակի դրութիւն:

— ԵՆՈՐՀԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ մեր ազնիւ պաշտօնակցաց, Մանգուլէի էֆէնարի, Արեւելի, Ճէրիտէի Եարգլէի և Մէճմուլայի Ասպարի որք հաճեցան գոհութեամբ ծանուցանել «Մաղիկ»ի վերաբացումը:

— Կովկասի շատ մը քաղաքներէն Տեղակալ Երեմիա եպիսկոպոսին առաջարկութիւններ պիտի լինին եղեր, քոլերայի պատճառով պահքը առժամեայ կերպով լուծելու հրաման խնդրելու համար:

— Այսօր կը հրատարակեմք իւրաքս ստորագրութեամբ գիտական յօդուած մը: Իւրաքս գիտական գրուածոց մասին ձեռնհասութիւն ունեցող ծանօթ անձնաւորութիւն մ'է որ խոստացած է այսուհետև անդուլ աշխատակցել «Մաղիկ»ի:

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՏԿԱՆ ՎԱԽԵՐԱՑՈՒՄՆ

Հինգշաբթի իրիկուն Ռուսիոյ Արտաքին գործոց նախարարութեանէն Կ. Պոլսոյ Ռուսական դեսպանատունը հասած հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ, Ռուսիոյ կայսրը վաւերացուցած է խորհման Տ. Տ. Մկրտիչ Սրբազանի ընտրութիւնն ի դահ Հայրապետութեան Ամենայն Հայոց:

ՆՈՐ ՀՆԱՐՔ

ԿԱՐՏ ՈՒՊ ՕԹՕՄԱՆ

«Մաղիկ»ի վերջին թիւով կենսագրուած և 24 արհեստ գիտցող հանգուցեալ Տ. Երեմիա քահ. Երամեանի որդի Սարգիս էֆ. Փափազեան, որ ժամանակէ մը ի վեր դերձակութեամբ և ազգային վարժարանաց մէջ ձեւագիտութեան դաստուրութեամբ կ'ընթացէ, այս անգամ հնարած է Կարտ Ռուպ Օթուման անուամբ հանդերձեղինաց պահարան մը՝ որ ցարդ գործածուած պահարանաց վրայ ունի ամենամեծ առաւելութիւններ. խիստ թեթեւ է և ամենայն դիւրութեամբ կըրնայ տեղէ տեղ փոխադրուիլ մէկ ձեռքով: Ներքին կողմը զետեղուած են գործիքներ՝ որոց շնորհիւ կարելի կը լինի տասը ձեռք հազուստ պահել պատշաճ վիճակի մէջ: Գինն ալ շատ ատան է: Փափազեան էֆ. հնարած է թէ՛ արանց և թէ՛ կանանց ձեռք մը հագուստ ֆէստիլ ի միային պահելու համար առանձին գործիք մ'ես որ կը գործածուի պատէն կախուած և որ չը պիտի արժէ մէկ Մէճրտէն աւելի: Փափազեան էֆ. ձեռնհաս իշխանութեան աղերսագիր տուած է իւր այս հնարքներուն մենաշնորհը խնդրելու համար:

ՆՈՐ ՀՐԱՇՔ Ի ԳԱՐԱԿԵՍՄԻՒԿ

Սանասար Միրզայեան, Բաղիշեցի որ շատ տարիներէ ի վեր համր էր, և ի Գարակէօմիւրի կը յաճախէր բժշկութեան համար, անցած շաբաթ գիշեր երազին մէջ փառահեղ կին մը կը տեսնէր կ'ըսէ իրեն. «Ինչո՞ւ չես աղօթեր, և յուսահատ ես»: — «Վասն զի համր եմ»: — «Եւ և բարձրաձայն աղօթէ՛, զի ես եմ Արապ-Սուրբ Աստուածածինը»: Սանասար կ'արթննայ և կ'սկսի ուրախութեամբ ցատկոտելով խօսիլ՝ ուխտաւոր ժողովուրդն է կ'ողբերի. Գարդիշ Արժ. Եզնիկ Հայր Սուրբն ստուգելէ յետոյ այս հրաշալի դէպքը, կը լուսաւորէ եկեղեցին և ազդու քարոզութեամբ կը շնորհաւորէ ուխտաւոր ժողովուրդը որ ականատես եղած էր այսպիսի մէկ հրաշքի: Արեւելք

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

— Միացեալ-Նախագաց Սիւրբիէօր լին մէջ Վեսթերն Ռէյքիւլ մեծ շոգենաւը ժայռի մը զարնուելով ընկղմեր և 26 հոգի կորնչեր են:

— Պ. Կիրս, Ռուսիոյ արտաքին գործոց նախարարին առողջական վիճակն եւս քան զեւս կը վատթարանայ:

— Քրուբի թնդանօթի գործարանին հիմնադրին Ալֆրէտ Քրուբի անուան յիշատակարան մը կանգնուել է Էսէն քաղաքին մէջ, որուն բացման առթիւ գործարանին այժմեան վարիչը՝ Ֆրիտրիս Քրուբ՝ կէս միլիոն մարք նուիրած է անկարող գործաւորաց կամ անոնց այրիներուն, յատուկ տաղաւարներ շինելու համար:

— Եգիպտոսի մէջ այս տարի բամպակի հունձքը ճախորդ տարուընէ հարիւրին 15 աւելի է. սակայն գները կոտրած են:

— Պէլժիոյ Թագաւորին միակ դուստրը՝ Քլէմանթին իշխանուհին՝ նշանուցաւ Աւստրիոյ կայսեր եղբորորդւոյն և գահաժառանգին՝ Ֆէրդինանտ արհիդուքսին հետ:

— Մոսկուայի մէջ առողջապահական կանոնաց չհամակերպող տանուտեարք 300-500 րուբլի տուգանքի և մինչև իսկ բանտարկութեան կ'ենթարկին:

— Արեւելագիտաց Թ. Համաժողովը գումարուեցաւ անցեալ շաբթու ի Լոնտոն. Պ. Կլաւսթոն հոմերական դիցաբանութեան վրայ գեղեցիկ գրուած մը ղրկած էր:

— Եւրոպական մամուլը մէծ գովեստիւք կը խօսի Պուլկարիոյ խաղաղիկ յառաջդիմութեան վրայ:

— Ռուսիոյ Կայսերական զերդաստանը իմանկորոտ գացեր է :

— Պրեմիեր (Գերմանիա) տօնավաճառն այս տարի տեղի չպիտի ունենայ հետախտի պատճառաւ :

— Ռուսիոյ Զարին հօրեղբորորդի՝ Նիքոլայ Մեծ-Դուքսը վաճառականի մը այրոյ՝ Տիկին Պուրիլինի հետ ամուսնանալուն համար իւր ամէն իշխանական իրաւունքներէն հրաժարիլ պարտաւորեցաւ :

— Ճեմովայի մէջ Քրիստաբոր Գոլոմպուրի Ամերիկան գտնելուն 400 ամեակին առթիւ խրախմանութիւնք հանգիստար կերպիւ կը շարունակուին : Թագաւորն ու Թագուհին անցեալ շաբթուընէ ի վեր հոն էին : Շատ օտար մարտանաւեր զիրենք ողջունելու գացած են :

— Սպանիական դրօշով վառօդ բեռցած նաւ մը Սեւթա գացած միջոցին փոթորիկի բռնուելով Մարոքեան նաւահանգիստ մը կ'ապաստանի , ուր իւր վերայ հրացան պարպուելով , կը պարտաւորի այն փոթորիկի միջոցին նաւահանգիստէն հեռանալ :

— Գերմանիոյ Կայսրուհին երեքշաբթի առաւօտ իւր եօթներորդ զաւակը և առաջին աղջիկը ծնաւ :

— Տաիմեյի մէջ Ֆրանսացիք կը շարունակեն յառաջանալ երկրին ներքերը : Պէհանդէն Թագաւորը իւր մայրաքաղաքին մէջ հակառակ շարժման մը գոյութիւնն իմանալով հոն դիմեր է :

— Պուլկարիոյ 20 միլիոն Փրանքի նոր փոխառութեան թուղթերը հրապարակ ելած են ի վիճինա :

— Ռուսիոյ Զարը իւր Անճնական զանձէն կէս միլիոն բուրի նուիրած է այս տարուան հնձոց պակսութենէն տաճարողաց բաշխուելու համար :

— Եւրոպիոյ մէջ շատ տեղեր զինուորական մարզանք չեն կատարուեր :

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Պաշտօնաբաշխութիւնք . — Հասան Շէվքը պէյ՝ Կայս. Գանձարանին տեսուչ, Մէհմէտ Ալի պէյ՝ Քէմալի, Մէհմէտ Սաւրը Էֆ.՝ Բէֆաշլիէի (Կարին), Իսմայիլ Հազը Էֆ.՝ Պողազլայեան, Էմին Էֆ.՝ Զալլաբապատի, Մէհմէտ Վասֆը Էֆ.՝ Պէյրաղարի (Գաղատիա) Գայմազամ կարգեցան :

Պատուանցանք . — Անգրիանուպօլսոյ Պուլկար Հոռվմէականաց առաջնորդ Տէր Թիքօֆի Բ. Մէհմէտիյէ և Ֆրանսական հիւպատոսին Գ. կարգի Օսմանիյէ պատուանշան շնորհուեցան :

Շրադրամք . — Նախարարաց Խորհրդոյ անդամ Վսեմ Ճէվտէթ փաշայի Գե-

ղարուեստից և Շիրքէթի-Խայրիյէի տընօրէն Հիւսէյին Խաքի Էֆէնտիի Իֆթի-խարի չքաղութիւնները տրուեցան :

— Ապահովութեան Սնտուկին դրամագլուխն աւելցնելու խօսք կայ :

— Համիտիէ հեծելազորաց 400 դուռնիք պիտի բաղկանան . 45ը կազմուած է 55ն ալ ընդ հուպ պիտի կազմուի :

— Մանր դրամներ պիտի կտրուին 5, 10 և 21 փարանոց , պղնձէ և այլ բաղադրութիւնէ :

— Աղքատ հիւանդաց և քարանթինա սպասող չքաւորաց օգնելու համար Վեհ. Սուլթանին հովանաւորութեան ներքեւ կազմուած յանձնաժողովը մինչեւ հիմա 178,921 դրուշ հաւաքած է :

— Պէլիսացի զօրավար Պրիւլմօն Կայսերական կառավարութեան ծառայութեան մէջ մտած է :

— Ալպօմ մը՝ ծառի տերեւներէ կազմուած , մատուցուած է Վեհ. Սուլթանին Կոմս Տըվինսքիի կողմանէ : Թերթերուն վրայ Օսմ. զինանշանը և ուղերձ մը նկարուած է :

— Խիզանու գաւառակէն Գարարիս գիւղացի Մահմի աւազակն որ դարձեալ ասպատակութեանց ձեռնարկած է մի քանի ընկերներով , անցեալները Գորսօ գիւղին մէջ ոստիկան-զինուորաց կողմանէ յարձակում մը կրելով , վիրաւորեալ խոյս տուեր է և իւր ընկերներէն մին՝ նախկին դատապարտեալ մը՝ սպաննուեր է : Ասոնց լեռը տարած Օէլօ անուն մէկը ազատուեր է :

— Պուլկարի մէջ Սէյիւտիւ Էօմէր օղլու Եուսուֆ աւազակը ձերբակալուեր է :

— Զմիւռնիոյ մէջ ջուր բերելու համար ուղուած մեխաշնորհի խնդիրը Նախարարոց Խորհրդոյ դարձուած է :

— Ակնայ Թէքքէ գիւղէն Սալիհի կինն Այիլէ ու ասոր զոքանջը , Աղազատէ Էօմէր տղան սպաննելով՝ ծննդական գործարաններն , անյայտացուցեր են : Ոճրագործք ձերբակալուած են , իսկ շարժառիթը յայտնի չէ :

— Գաղատիա զրկուած են 113 Բուլմէլիցի գաղթականներ : Պրուսա զրկուած են միայն երեք տնուոր :

— Հալաբլի անասնաբուժական վարժարանին մէջ պիտի նայուին ամէն օր ժամը 2-5 հիւանդ անասուններ :

— Միլիթի վարժարանի շրջանաւարտից վկայականաց բաշխումն անցեալ շաբթու կատարուեցաւ :

— Ճարտարապետք այսուհետեւ վկայեալ պիտի լինին :

— Արտօնագիր չունեցող վարժարանաց երեք ամիս ևս պայմանաժամ տրուած է՝ ստանալու համար :

— Համազգային Անկեւանոցին շինութիւնը ստանձնած է ճարտարապետ Յով-

հանէս Էֆ. Աշնաւորեան 59 հազար ոսկով :

— Օսմանեան ծովեզրը պահպանելու համար 24 նոր մարտանաւեր պիտի շինուին :

— Պանտրմայի մօտ յօդացաւի առողջարար հանքային ջուր մը գտնուեր է :

— Տրապիզոնի Փրանսական հիւպատոս կարգուած է Պ. Լանէլ :

— Մշոյ Կաթոլիկ Հայոց Առաջնորդ Գեր. Հ. Ներսէս եպիս. Ճինտօյեան , երեքշաբթի օր Կայս. պալատ երթալով՝ այցելեց Ա. Սենեկապետ Վսեմ. Հաճի Ալի պէյի : Վերադարձին այցելեց նաեւ նախարարաց ոմանց :

— Երգեկայի կառավարիչը մայրաքաղաքս եկած է :

— Յոյն վարժարանաց մէջ գործածելի դասագիրք պիտի վաւերացուին իրենց Պատրիարքարանէն :

— Գրիգոր Քեօմիքանեան Էֆ. Անգրիանուպօլսոյ Իտալիյէ վարժարանին տնօրէն կարգուած է :

— Նամըզ փաշա՝ Կայս. աւագ թիկնապահ և երիցագոյն Միւշիր՝ չորեքշաբթի առաւօտ մեռաւ իւր Ֆրեստըլի ապարանքին մէջ և մարմինն ամփոփուեցաւ Սկիւտարի Գարաճա Ահմէտ գերեզմանատան մէջ : Նամըզ փաշա 90 տարեկան էր և 50 տարուան Միւշիր . իւր ուսումն Եւրոպա առած էր :

— Հանքային Պարտուց վարչութեան համար նոր շէնք մը պիտի կառուցուի Պօլսոյ կողմը :

— Կարնոյ կուսակալը իւր պաշտօնատեղին հասեր է անցեալ կիւրակէ :

— Լեօն տը Թեմնօ՝ Ֆրանսացի հռչակաւոր վիպասանը մայրաքաղաքս եկած է :

— Գաղատիոյ նահանգին մէջ ասպատակող Պէքճի Հասան աւազակը ձերբակալուած է :

— Տրապիզոնի մէջ բաղնիքի մը վարձակալին՝ Հասան աղայի՝ որդիները սպաննող անձինք որք մահուան դատապարտուած էին , սպաննելոց ժառանգորդներուն 300 ոսկի դրամական տուգանք տալով մահուան պատժէն ազատ պիտի մընան :

— Աֆիօն-Գարահիսարի Բաշմաքքը գիւղին մէջ երկրաշարժի սաստիկ ցնցումէ մը 110 տուններ ամբողջովին և 100 տուն կիսովին փլեր են :

— Վանայ Հէքքեարի գաւառակին մէջ երկու ցեղապետներ ևս հնազանդութիւն յայտնուեր են Կայս. կառավարութեան :

— Զենք կրել ուղղօ օտար հպատակներ իրենց հիւպատոսներէն երաշխաւորագիր մ'ունենալու են :

— Հնտախտ . — Հնտախտը Ամերիկա-
եւս անցած լինելով, Եւրոպայէն հոն
գաղթական փոխադրող նաւերու մէջ
բաւական թուով մարդեր հնտախտէ կը
մեռնին: Ռուսիոյ մէջ հնտախտը ոչ նը-
ուազած և ոչ աւելցած է, իւր սովոր-
ական գոհերը կ'ընէ, և մէկ երկու նոր
նահանգներ ալ վարակուած են: Այժմ
Տրապիզոնի և Կարնոյ նահանգներուն մէջ
մէկ երկու մարդոց հնտախտէ մեռնին
հաստատուած լինելով, առողջապահական
միջոցք խստիւ ի գործ կը դրուին և զին-
ուորական նոր շղթայ մ'ալ հաստատ-
ուած է յիշեալ նահանգաց շուրջը:
Մինչև հիմա Պարսկաստանի մէջ 40.000,
Համպուրկի մէջ 80.000 և Ռուսիոյ
մէջ 160.000 հոգի մեռած են: Համ-
պուրկի մէջ 10.000 գործաւորներ պա-
րապ մնալով, կառավարական նպաստի
կը կարոտին եղեր: Եւրոպայէն եկող ու-
ղեւորք Սէլանիկի ճամբով Չիպէֆէ,
Անդրիանուպոլսոյ ճամբով Մուսթաֆա-
բաշա և ծովու ճամբով Գալաք երեք օր
քարանթինա պիտի սպասեն: Միթրօփիցա
ալ բժշկական մասնախումբ մը զրկուած
է յԱւստրիա հնտախտ ծագելուն պէս
հարկ եղած միջոցները ձեռք առնուելու
համար: Անգղիոյ արևմտեայն, Ֆրանսայի,
Իտալիոյ և Աւստրո-Հունգարիոյ Միջերկ-
րականի ծովագնացներէն եկող նաւերն
ալ 5 օր քարանթինայի պիտի ենթար-
կին:

— Դիւանագիտական վարժարանը հաս-
տատուած լինելով, այլ ևս հարկ չէ տես-
նուած Լեզուաբանական վարժարանի մը
գոյութեանը: Հետեւաբար այդ վարժա-
րանը փակուելով, չէնքը պիտի յատկա-
նայ դիւանագիտական վարժարանին որ
պիտի գտնուի կրթական նախարարու-
թեան վարչութեան ներքեւ:

ՆՈՐ ԱՍՊԱՏԱԿ ՄԿԱՆՑ Ի ԹԵՍՏԱՂԻՍ

Հեղին կառավարութիւնը մեծ մտա-
տանջութեան մէջ է այն աղետաբեր հե-
տեւանաց համար զորս պիտի կրէ երկրա-
գործութիւնը ասպատակող դաշտամը-
կանց երեսէն:

Երկրագործական վարժարանաց ու-
սուցիչներէն շատերը Լարիսա զրկուեցան
ասպատակը քննելու և անոր առաջը
առնելու միջոցներուն վրայ խորհելու
համար:

Արդէն տարւոյս հունձքերն մեծա-
մեծ վնասներ կրեցին, ի մասնաւորի այ-
գեստաններն: Մուկերը որթատունկե-
րուն արմատը կը կրծեն: Եթէ այս ա-
նասունները բնաջինջ ընել կամ գոնէ
ասպատակին առաջը առնելու չը յաջո-

ղին, յառաջիկայ տարի ահագին վնաս
պիտի գոյանայ, որովհետեւ այս կրծող-
ներուն թիւը պիտի տասնապատուի:

Պարոնայք Անթիքօրուլու և Մու-
րատօղլու, որք առ այս պաշտօն ստան-
ձնած են, կ'առաջարկեն մուկերուն աս-
պատակած տեղերը ողողել: Բայց թուի
թէ այս միջոցը շատ գործնական չէ
երեցած, որովհետեւ իրենց առաջարկը
չէ ընդունուած:

1866էն ի վեր, երկրորդ անգամ է
որ մուկերու ասպատակ մը վնաս կը
պատճառէ Թէսաղիոյ:

ՍՊԱՆԴԱՐԵԱՆ

ՄԻՋՆԱԿԱՐԳ ՌԻՍՏԻՄԵԱՐԱՆ

ՄԱՆԿԱՅՊԱՐՏԵԶ

Մեր կէտիկ-փաշայի և Գուժ-գարուի
մանկապարտէզը վերաբացուած և պա-
րապմունք արդէն սկսած են:

Կէտիկ-փաշայի Մանկապարտիզին կից
ունիմք այժմ Միջնակարգ Ուսումնարան
մ'եւս, որ գերմանական իրական Ու-
սումնարանի (Րեալ շուլէն) ծրագրով կ'ա-
ւանդէ Հայերէն, Թուրքերէն, Ֆրանսե-
րէն, Գերմաներէն, Անգլիերէն լեզու-
ները և ուսողութիւն, բնագիտութիւն,
և այլն: Աղջկանց համար նաև ձեւագի-
տութիւն և ձեռագործ: Վարուց և բա-
րուց մասին կատարեալ հոգածութիւն:

Մանկապարտէզներու համար կ'ըն-
դունուին 2 1/2էն մինչև 6 տարեկան երկ-
սեռ տղայք: Աւելի տարիք ունեցողները
կը մտնեն Ուսումնարան:

Իրենց զաւակաց կրթութիւնը մեզ
յանձնել ցանկացող Պատ. ծնողք կը հը-
րաւիրուին դիմել, Գումգարուի Ման-
կապարտիզին համար՝ ի Ֆըշըճը փողոց,
իսկ Կէտիկ-փաշայի Մանկապարտիզին ու
Միջնակարգ ուսումնարանին համար՝ Կէ-
տիկ-փաշայի գլուխը Մագուլեանի ըն-
դարձակ և հովասուն տունը:

Հիմնադիր-Տնօրէն
Կ. ՍՊԱՆԴԱՐԵԱՆ

ԱՐԺԷՔ ԴՐԱՄՈՑ

Սոմ. լիբան 100 զբէն

Մէճիտիէ	407 27	Վեցնոց	402
Քաւարդ մէճիտ	403 30	Բուսիոյ բօլ	89 25
Մանր մէճիտ	400 20	Նաբոլէոն	87 25
Մէթալիք	96 20	Գրիմից	54 20
Հինգնոց	400	Անգլ. լիբա	110 15

Մանէթ թղթադրամ 9 2

Գ. Տնօրէն	23 19	Բուժ. երկ.	87 1/2
Թաշկիլ Օսմ.	83 15	Թաւալիէ	17

ՇԱՐ

ՀԱՅ ԿԵՆՍՍԱԳՐՈՒԹԵԱՆՑ



Է.

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՎԱՐԴ. ԱԼԱՄԻԱՐԵԱՆՑ

Նախապատմական դարերէ ի վեր
այնպէս ըմբռնուած է թէ՛ ազգ չէ՛ այն
ազգը, որ ջրհեղեղէն յետոյ պատմական
նահապետ մը չունի, ինչպէս նաև եկե-
ղեցի չէ՛ այն ժողովուրդը, որ առաքեալ
չունի: »

Եւ կը ներուի՞ ինձ յաւելուլ թէ՛
« Ազգ չէ՛ այն, որ 19րդ դարու մէջ
բանաստեղծ չունի. Եկեղեցի չէ՛ այն՝ որ
իւր մէջ ուսուցիչ չունի, վարդապետ
չունի: »

Եւ Աստրախանցի Յարութիւն վարդ.
Ալամդարեանց, արդարև ոչ միայն իւր
ժամանակին ընտրելազոյն ազգային բա-
նաստեղծն էր, այլ և տաղանդաւոր ու-
սուցչապետը, այլ և բազմահմուտ վար-
դապետն եղած է:

Ունահանունն Ալամդարեան՝ ծնած
էր յԱստրախան, 1796 սեպտ. 25ին:

Ոորա պապն (հօրը հայրը) Բօշա-Յով-
սէփ կ'ըսուէր, որ Պարսկաստանի Հէր և
Զարեանդ գաւառաց վերաբերող Խո-
յայ(1) Խանին դրօշակակիրն լինելուն,
Պարսկական լեզուաւ Ալամդար կոչուած
է, ուսկից ծագումն առած է Ալամդար-
եան մականունը:

Իսկ Ալամդարեանցի հօրը անունն էր
Մանուկ, արհեստիւ մաշկարար, որ տե-
ղական բարբառով բաղմախջի կ'ըսեն:

Մանուկն Ալամդարեանց՝ հետզհետէ
զարգանալով, նախնական գիտելիքներն
կ'ստանայ մասնաւոր գալփայներու քով,
և բաւական կը յառաջադիմէ՝ մինչև իւր
14 տարեկան հասակն:

(1) Ի խոյ ծնած էր 1810ին, գիտնա-
կան ուսուցչապետն՝ Ստեփաննոս Եսայ-
եան Նազարեանց, որդի տեղւոյն Տէր-
Եսայի անուն քահանային:

Ստեփաննոս Նազարեանց ամուսնա-
նալէ յետոյ, ի Ղազան՝ համալսարանին
մէջ Հայերենի ուսուցչութիւն ըրաւ, և
1848ին ի Մոսկուա հաստատուելով Լա-
զարեան ձեմարանին մէջ Արաբերէնի և
Պարսկերէնի դասատուութեամբ կ'ըրա-
ղէր երկար տարիներ, և պահ մը թէև
ի Տփլիս հրաւիրուեցաւ Ներսիսեան
դպրոցին Տեսչութեան համար, սակայն,
սուղ ինչ մնալէ յետոյ, վերստին նախ-
կին պաշտօնին կոչուեցաւ ի Մոսկուա,
Լազարեան ձեմարանը, յոր շարունակեց
մինչև ցվախճան իւր 1879 Ապրիլ 26:

Նազարեանց 1858էն—1865, Հիւսիս-
սլաւայի հրատարակեց, ի Մոսկուա իւր
երկերն են՝ Վարդապետարան կրօնի,
Հանդես նոր Հայաստանեայն, Փոր-
ճառական հոգեբանութեան ճառ, Առա-
ջին հոգեղէն կերակուր, հանդերձ Հնդ-
կական խրճիթով, Պատմութիւն Պրդագո-
գիտայի և երկու հատ ճառ, Տեսական
և Գործնական առաջնորդ Ռուսի լեզուի:

Յետ այսորիկ պատանին Ալամդարեանց՝ կ'սկսի աշակերտիլ գլխաւորապէս առ ոտն երեւելի հայկարան Պօլսեցի Սերովբէ Պատկանեան(1), որ վարժապետ անունը կը կրէր, իբրեւ պատուոյ և փառաց տիտղոս ու մականուն:

Ալամդարեանի անուանի դասընկերներն էին եղբայրը՝ Տ. Խաչատուր քահանայն, Բեդերբուրգի կայսերական համալսարանի Հայ լեզուի ուսուցչապետ և գրաքննիչ Հայ տպագրութեան՝ Մկրտիչ Ղազարեան Բերդեանց, համբաւաւոր երաժիշտ Աստուածատուր վարդապետ բողոքաւ մականունանալ, Տ. Մեղքիսեղեկ քահանայ Իւզպաշեան, և այլք:

Աստարիանի Առաջնորդ էր Եփրեմ կաթողիկոս, երբ Ալամդարեանց պատանին՝ անդառնի իւր ուսանողական նախնական շրջանէն ուսումնական յառաջադիմութիւններ ցոյց կուտար, որով Նորին Սրբազնութեան մասնաւոր համակրութիւնն առ ինքն կը յանկուցանէր:

(1) Սերովբէ վարժապետ՝ էր որդի Ղալաթիոյ Ս. Լուսաւորիչ Եկեղեցւոյ Աւագերէց՝ Պատկանեան Տ. Պետրոս քահանայի:

1773ին՝ ի Բերա պապուն սուրը կը տարուի Սերովբէն, և իւր ուսումնաւոր տեղւոյն նշանաւոր Թադւոր վարժապետէն կ'ստանայ մինչեւ 1782, և յետոյ ի Վենետիկ կը զրկուի, սակայն չկրնալով համաձայնիլ տեղական կրիմային, ի Թըրքստ Վիեննայի Միթթարեան հարց քով կուգայ, ո'ւր արդէն կը դասախօսէր Էլմիաճէն գաղի ընելով բաժնուած Բասնեցի Յարութիւն գիտնական Արքեպիսկոպոսն, Ալպերտի Ուել Եւ ծով Աստուածարանութեան դասաւորքով:

Պատկանեան Սերովբէ՝ քաջ ուսանելով անդ շայերէնէ զատ, Տաճկերէն և Իտալերէն լեզուները, տասնամեայ պանդխտութենէն զինի՝ ի մայրաքաղաքս կը վերադառնայ, և ի Բերա՝ մասնաւոր վարժարան մը հաստատելով, կ'աւանդէ շայերէն և Իտալերէն լեզուներն ամենայն խնամքով, ո'ւր կը յաճախեն բազմաթիւ համագգային աշակերտներ:

Սյո միջոցիս Սերովբէ վարժապետ կ'ամուսնանայ՝ Յուսիկ ամիրայի մը եղբորը աղջկան հետ:

Սերովբէ՝ այլ և այլ բարուրանք կ'ամբաստանուի և կը բանտարկուի, բայց Պապիկ Այվազի մը շնորհիւ կ'ազատուի և ի Կարին կ'առաջնորդուի բազում խեղճութեամբ, ո'ւր և կը հասնի կնոջ մահուան գոյժը:

Տարադիր վարժապետը Կարինէն յԱխալաք, և անոր վրաստանի մայրաքաղաքը՝ Տփլիս կը ժամանէ 1793ին, և անդ գիտուածով կը ծանօթանայ երկրին վրացւոց Հերակլ Թաքաւորին, և կը հիւրընկալուի Ղաւաղեան Տէր-Առաքել աւագ քահանայէն:

Իմացուելով աստ թէ՛ այրիացեալ է Սերովբէ վարժապետ, իսկոյն կ'ամուսնացնեն զինքը:

Մեծանուն վարժապետը հոս ալ ան-

իսկ վարժապետն՝ Սերովբէ Պատկանեան, հայրական խանդաղատանք՝ և առաւել ևս նախասիրական ջանք կը նկրտէր մշակել և յառաջացնել Ալամդարեանցին բնական հանճարը ու կրակ ու բոց միտքը:

Յետ ուսանողական կեանքի, չենք գիտեր թէ անմիջապէս ինչ ասպարիզի վիճակուեցաւ Ալամդարեանց, բայց կըրնա՞նք հաստատ վկայել թէ՛ անդառնի ի մանկութենէ կոչուի ունէր ուսուցչութեան և հոգեւորականութեան:

Աստարիանայ Աւագ Եկեղեցւոյն ազգային ճոխ մատենադարանէն դուրս չէր ելներ:

Իրեն հետ մտաւոր հաղորդակցութիւն ունեցողներն ու գաղափարաց փոխանակութեամբ ապրողներն էին գիտնական Սերովբէ Արքեպիսկոպոսն, Միքայէլ Եպիսկոպոս Սալանթեան և Պօլսեցի(1), Մինաս Արքեպիսկոպոս, պատ-

գործ չմիար, վարժարան մը կը բանայ ի Տփլիս, ո'ւր ոչ միայն տեղւոյն ազգային վեհաժնէից պայազատները կը յաճախեն, այլ և Հերակլեան որդիքն ու թոռները, յորս ընդ միշտ յառաջադէմ կը հանդիսանան Լէոն և Իլիոն Հերակլեանք:

Իւր սակայն Սերովբէ վարժապետի սոյն կրթանուէր հաստատութիւնը զբոսաշրջարար երկար տեւողութիւն չունենար, 1795ի վերահաս պատերազմին պատճառաւ, ուստի Սերովբէ իւր ընտանեօք Տփլիսէն խոյս կուտայ այլոց պէս:

Յետ զինադադարին, Սերովբէ կը վերադառնայ ի Տփլիս, և կը վերահաստատուի Փիթոյեանց կալուածներու մէջ, ուր կը ծնին Պատկանեան Տէր Գարրիէլ աւագ քահանայն 1802 ժետըրվար 26ին, և իւր միւս զաւակուեցը:

Սերովբէ վարժապետ՝ 1805ին, Աստարիանայ Առաջնորդին հրամանաւ կը մեկնի Տփլիսէն և կը գաղթէ ի Ռուսաստան, և 1806ին ի Ղզլար առ Նիքիմ սրբազան երթալով, կ'ընկերանայ ի Նախիջևան Նորին Սրբազնութեան:

Նոր-Նախիջևանցիք զՍերովբէն մինչև 1809 իրենց քով կը պահեն:

1810ին նորընտիր Նիքիմ կաթողիկոսն կը փոխադրէ զՍերովբէ վարժապետն յԱստարիան Աղաբաբեանց վարժարանը, ուր կը պաշտօնավարէ ընդ երկար:

1836ին յԱստարիան վախճանած է Սերովբէ արդիւնաւոր վարժապետ Պատկանեան, որոյ գրական լատտակներէն միայն երգարան մը կայ Խազէզեանց Աւետիքեայ աշխատասիրութեամբ ի լոյս ընծայեալ 1857ին ի Մոսկուա՝ «Երգք Սերովբէ վարժապետի Պատկանեան» անուամբ:

(1) Լազարեան վարժարանի դասաւոր Աստուածարանութեան, Փիլիսոփայութեան և Հայկաբանութեան:

Գրաբառ լեզուաւ Բերականութիւն մը չինած, և 1827ին ի Մոսկուա հրատարակած է ի տպ. Օգոստեան Սեմենի:

մարան Յովհաննէս Շահխաթունեան Արքեպիսկոպոս(1), Տփլիսիւ Կարապետ քահանաւոր Արքեպիսկոպոս, Մսեր Մագիստրոս Մսերեանց, Բանաքեռցի Խաչատուր, պատուելի Գարրիէլ Պատկանեանց (տակաւին չէր քահանայացած) և այլ ժամանակակից երեւելի հոգեւորական և աշխարհական անձինք:

Ալամդարեանց՝ 18 տարեկան թարմ հասակին մէջ, 1813ին կ'ամուսնանայ Արզանգուլեան Յարութիւն անուն ծանօթ մէկու մը դստեր՝ օրիորդ Մարգարիտի հետ, յորմէ կ'ունենայ երեք աղջիկներ՝ Մարիամ, Աննա և Կատարինէ:

Մարիամ պսակուած է Աստարիանցի Յովակիմ Աւետիքեանի հետ:

Աննան ամուսնացած է Ստաւրապոլի աւագ քահանայ Տէր-Պետրոս Պատկանեանցի(2) հետ, որով բազմահմուտ բրօքէսօր Բեստեմ Բերովբէ Պատկանեան, Ալամդարեանց սրամիտ վարդապետին թոռն է:

Իսկ փոքրիկն Կատարինէն՝ Ստաւրապոլի քահանայներէն Տէր-Մատթէոսի երիցունին է:

Չմոռնանք յիշել թէ, Ալամդարեանց՝ իւր բանաստեղծական աստուածատուր քանքարն պարագային յարմար ի կիր կ'առնուր, և իւր պսակադրութեան օրը եկեղեցական խորհուրդներէն և արարողութիւններէն ներքնջեալ և զգածեալ, իւր քերթողական մէկ գոհարն յափ յափոյ շինած և նուիրած է առ Հարսնացեալն՝ «Յերկու ձեռին երկու մամ» 12 տուն երգը:

Ալամդարեանց՝ ամուսնութենէն ամիս մը ետքը, ի Մոսկուա կ'երթայ՝ ու կը հաստատուի, ո'ւր Եղիազարեանց Աղա Յովակիմի(3) առաջնորդութեամբ տեղւոյն

(1) Շահխաթունեանց Յովհաննէս Արքեպիսկոպոս, 1845ին հրատարակած է յիշմիածին՝ ՆԲԳԱՐԱՆ ԱՂԾԹԻՅ գիրքն, ի պետս վաճառականաց եւ ճանապարհորդաց:

Շահխաթունեանց գրեթէ համառօտած է այնու՝ Էլմիաճէն միաբան Աղամալեանց Պետրոս Արքեպիսկոպոսին շինած մի Աղթամատեանը, և տպագրութիւնն նուիրած է երկուց ազնուական եղբայրք՝ Յովհաննու և Գարրիէլի Մեղքեան Միրզայեանց Տփլիսեցւոյ:

(2) Պատկանեան մեծանուն Սերովբէ վարժապետին երրորդ որդին է սոյն Տէր Պետրոս աւագ քահանայն, որ վախճանած է 1879 Յունի 15, ի հասակի 75 ամաց թողլով երկու ազգապարծանք որդիք մին՝ մեծ պատմագէտ և արեւելագէտ յաւերճահիշատակ Բերովբէ Պատկանեան, որ մեռաւ 1889 Ապրիլ 2ին, և միւս որդին՝ իրաւագէտ և փաստարան Սերովբէ Պատկանեան, որ հաստատուած է ի Պետերբուրգ:

(3) Եղիազարեանց կամ Լազարեան տոհմի նահապետը կը համարուի Ղազար աղան, որոյ արժանաւոր պայազատնե-

վիճակաւոր Գայլակերեան թէ Գառնա-
կերեան Յովհաննէս Արքեպիսկոպոսէն(1)
քահանայ կը ձեռնադրուի 1814ին :

Տարաբաղդաբար՝ Տէր Յարութիւն
քահանայ Ալամդարեանց , զկնի իւր ե-
կեղեցական կոչման , երկցուհւոյն հետ
ութ տարի միայն կենակցելով՝ 1822ին
կ'այրիանայ :

Ալամդարեանց քահանայն՝ վառվառն
գրող , խօսող , ներշնչող և արտաշնչող
հեղինակութիւն մ'էր . ժողովրդական
համբաւ կը վայելէր , զի իւր երգած
երգերն՝ ժողովրդական ամէն խաւերուն
մէջ տարածուած էին . վերջապէս , օրուան
գրադէտն , օրուան բանաստեղծն , և
օրուան մեծ մարդն էր :

Ուր երթար , մեծ պատիւ և յար-
գանք կը վայելէր՝ իւր տաղանդին և
արժանեացը համար :

Մեծահամբաւ Ներսէս Աշտարակե-
ցիին ալ սիրելին եղած էր :

Նորին Սրբազնութիւնը 1824ին Տէր-
խիսու և Իմէրէթի թեմակալ Առաջ-
նորդն էր :

Ալամդարեանց ի Մոսկուա կը պաշ-
տօնավարէր ուրկէ առանձին նամակաւ
թոյտուութիւն կը խնդրէ Ներսէս Արք-
եպիսկոպոսէն , ի Տփլիս գալու :

Կը հրամայէ Հոգեւոյս Սրբազանը , և
կը կատարուի Ալամդարեանց Տէր Հօր
խնդիրը , որով կուգայ ի Տփլիս կը
հաստատուի :

Ապաքէն Ալամդարեանց եկեղեցակա-
նին մեծ ժողովրդականութեան և հըս-
կայաքայլ գործունէութեան շրջանը՝ ա-
նոր Տփլիսու կեանքէն կ'սկսի :

Ինչէն է Աղա Յովակիմն , որ 1815ին՝ իւր
Յովհաննէս անուն վաղամեռ որդւոյն
յիշատակն յաւերժացնելու և անունը
անմահացնելու համար , 200,000 ռուպլի
կտակեց Ազգին , և այդ մեծագումար
գրամագլխին տոկոսիւքը բացուեցաւ
Հաղարեանց ճեմարանի նախակրթական
բաժինը , ուր ձրիաբար կը կրթուին տաան
և չորս աղքատիկ հայածին սաներ :

Սոյն որոշեալ գումարէն զատ , վե-
հաղնեայ Յովակիմ աղան՝ Մոսկուայի
Ս. Խաչ եկեղեցւոյ կիցը ունեցած սեպ-
հական ընդարձակ գետինն ալ նուիրեց
նոյն եկեղեցւոյն , որուն վերայ կառու-
ցուած է Գասպարեան անկեղանոցը :

(1) Սոյն թեմակալ Գառնակերեան -
Գայլակերեան Յովհաննէս Արքեպիսկո-
պոսէն ձեռնադրուած է 1817ին Աստ-
րախանայ մէջ՝ Տէր Գաբրիէլ քահանայ
Տէր Պետրոսեան Պատկանեանցը :

Մի և նոյն տարին , փետր. 13ին Նո-
րին Սրբազնութենէն կ'իտասարկաւագու-
թեան ուրար ընդունած է նաև Տէր-
Գաբրիէլ աւագ քահանայ Պատկանեանց ,
որ 1817-1027ին յիշեալ Առաջնորդ Սըր-
բազանին Գարտուղար-Թարգմանի պաշ-
տօնները կը վարէր , ալդէն ստանձնած
լինելով Աստրախանայ Հայոց թեմական
դպրոցի վարժապետութիւնը և վիճակին
Վոնսիստորիայի ատենադպրութեան պաշ-
տօնը :

Հոս գրած է բանաստեղծութիւննե-
րէն ամենէն ընտրեալ գոյնները Անուրջ-
քը , Սուգ զստեր Յեփթայեայ խորագրով
եղերերգութիւնը , Տաղ ի սուրբ Աստ-
ուածածին Մարիամը , Ողջոյն հրաժեշտի
գաւակաց իմոցը , Թիֆլիզեցւոց լեզուաւ
գրած Առիւծ եւ եղ հեղինակութիւնը ,
և այլն :

1824ին դեռ նոր շինուած ու բաց-
ուած էր Տփլիսու Ներսիսեան բարձ-
րագոյն դպրանոցն , երբ կոչուեցաւ Ա-
լամդարեան Տէր-տէրն , բարձրագոյն
ուսուցչութեան պաշտօնին :

Հիմնադիրն ինքն անձամբ կը հսկէր
դպրանոցին իբրև Տեսուչ և վարիչ . վար-
ժարանին մէջ 600 ուսանողներ կային :
Կը պաշտօնավարէին Պօղոս վարդապետն
Ղարադաղցի , Յակոբ Շահան Զրպետ-
եան՝ որ Ֆրանսերէնի համար յատկապէս
Փարիզէն հրաւիրեալ էր , Բեդլէէէմ ա-
նուն հայկազն քաջ պարսկերէնագէտն ,
որ ի Դաւրիթոյ բերուած էր : Գիտնա-
կան Ալամդարեանց ալ ի մէջ այլոց ,
դպրանոցին աստուածուսոյցն կամ կրօ-
նուսոյց դաստոտուն էր :

Այս դաստիարակութեան համար սլաւ-
րաստեց դասագիրքն՝ Հրահանգք քրիս-
տոնեական վարդապետութեան անուն ,
«ի պէտս մանկանց Հայաստանեայց Ս .
Եկեղեցւոյ» , որ տպուեցաւ 1825ին ի
Տփլիս , և երկրորդ տպագրութեամբ ի
լոյս եկաւ 1846ին ի Կալիթա , ի Մար-
դասիրական ընկ . տպարանի :

Ալամդարեանցի նմանողութեամբ եր-
կասիրած Քրիստոնեական վարդապետու-
թեան սոյն գրքով կ'աւանդուէին Ռու-
սաստանեայց միջնակարգ դպրոցի երկ-
րորդ դասարանին մէջ կրօնագիտու-
թեան դասերն :

Հարկ կը համարիմք ըսել թէ , երբ
Տփլիսու Ներսիսեան դպրանոցն հաս-
տատուեցաւ , Ռուսահայք՝ բարձրագոյն
վարժարան ունէին միայն Աղաբաբեանցն՝
յԱստրախան , և Հաղարեանցն՝ ի Մոս-
կուա : Տփլիսի Ներսէսեանը եկաւ եր-
րորդութիւն մը կազմել :

Ներսէսեան վարժարանին մէջ Ալամ-
դարեանցին աշակերտեցան Ստեփաննոս
Նաղարեանց , Գալուստ Շիրմազանեան
Վարդանեանց , Նիկողայոս Տէր-Շմա-
ւոնեանցն , և այլ ժամանակակից ու
համբաւաւոր Ներսէսեան սաներ :

Տփլիսու դպրանոցին համբաւն խառ-
նուելով հոյակապ հիմնադրին համբաւոյն
հետ՝ կ'ընդլայնուէր աշխարհիս ամէն
կողմն , ուր որ Հայ կայ , և կ'սկսին նը-
պաստներ և կտակներ դոյնալ նոյն
հաստատութեան համար :

1824ին կը վախճանի ի Տփլիս , Վա-
նեցի մահտեսի Գապար Զարուխեանց ,
որ իւր թողած հարստութենէն՝ 4600

մանէթ գումար մը կը կտակէ Ներսէս-
եան դպրանոցին , ինչպէս կտակած էր
նաև իւր ծախիւք տպագրել տալ Զա-
մէանց Հայր Միքայէլին յօրինած Հայե-
րէն հարուստ Գերականութիւնն , որդ-
իւնքն յատկացնելով յօգուտ Ներսէս-
եան ուսումնարանին , որոյ յառաջդի-
մական շարժումն՝ հսկայական քայլեր
կ'առնուր հետզհետէ :

1825 Սեպտ. 32ին , Ռուսաց Աղեք-
սանդը Ա. Կայսեր անուանակոչութեան
տաթիւ , յաւուր տօնի Գուման Գօտուոյ
Ս. Աստուածածնի , դպրանոցին մէջ հան-
դէս մը կը սարքուի , ի ներկայութեան
Ալամդարեանց Տէր Յարութիւն քահա-
նայի :

Ներսէսեան սանուց կողմանէ արտա-
սանուած և առ Կայսրն ուղղուած ձօն-
երգին վերջաբանին մէջ՝ Յետագայ
երկտունն կարգացած եմ , որ կը վերա-
բերին առ Ալամդարեան Յարութիւն
բազմադիւն եկեղեցականն և վարժա-
պետն :

Դիմեսցուք այժմ առ քեզ՝ Վարժա-
պետ Բարի ,

Անձնագոհ մտերիմ սոյն ճեմարանի ,
Համբուրեսցուք զայդ խաչ՝ որ է պաշտելի ,
Որով պսակեցայք յաւուրս սոյն տօնի :
Տէր ետ մեզ Յարութիւն նորոգող կենաց ,
Եւ ծարաւ՝ պասքելոյս՝ աղրիւր պար-

տիզաց ,

Նոր մեզ լուսաբեր աստղ՝ միթիար-

նաւորդաց ,
Որով նաւեմքս ուղիղ՝ յերկիրն կեն-

դանեաց :

(Շարունակելի) Ա. Գ. ԱՅՎԱԶԵԱՆ

Գ Ի Տ Ա Կ Ա Ն

ԱՆՆԵՐԵՒՈՒԹԱՅՈՂ ԿԵՆԴԱՆԻՆԵՐ

Ատենով կը կարծուէր թէ իւրաքանչ-
իւր երկրաբանական շրջանէ յետոյ յա-
ջորդաբար նոր նոր կենդանաբանական
կամ այլ բնական երևոյթներ կը ծնէին :
Զրհեղեղներէն յետոյ կենդանեաց ամ-
բողջական շարքեր կ'անհետանային , երկ-
րի և նոյն իսկ ջուրց մակերևոյթը զգա-
լի փոփոխութիւններ կը կրէր , նոր էակ-
ներ ծնունդ կ'առնէին՝ առանց ունէ
յարաբերութիւն ունենալու առաջնոց
հետ : Մեծ բնախօսներ այս վարդապե-
տութիւնը քարոզած են մինչեւ մօտ ա-
տեններս , բայց հիմա խնդիրը փոխուած
է և կատարելապէս հաստատուած է թէ
յաջորդութիւնը անընդհատական են և
թէ տեսակները մէկէն միւսը կ'անցնին
ժառանգականութեան և միջավայրի օ-
րինաց համաձայն փոփոխութիւններ կը-
րելով : Ասոնք ապացուցանել շատ դիւ-

րին է, այլ շատ երկար գործ է և այս էջերուն գործը չէ, ուստի միայն սա ըսեմ թէ անասնոց ամէն խումբ անտիճանական յեղափոխութեան մը կը հետեւի, յաջորդաբար զարգանալով ու մարելով ըստ բաղժին:

Մեզ ամենէն մերձաւոր երկրաբանական ժամանակամիջոցաց մէջ, կենդանաբանական շատ մը դասակարգեր զարգացման ամենակատարեալ աստիճանին մէջ կը գտնուէին: Փղին և ռնգեղջիւրին տեսակէն եղող թանձրամորթը դեռ ասկէջ հարկը տարի առաջ շատ բազմաթիւ էին թէ՛ տեսակով և թէ՛ թուով: Ամէն հասակէ փղեր կային, ինչպէս այժմ մասկերը այնչափ բազմաթիւ տեսակներ կը ներկայացնեն որոց մէջ ամենէն փոքրը քերսն է և ամենէն մեծը վագրն է: Երբ խմբակ մը զարգանալու վրայ է, տնոր տեսակները բազմաթիւ կը լինին, զանազան ձեւերով ու մեծութեամբ: Ընդհակառակն երբ խմբակ մը կ'սկսի, ձեւերը կը նոյնանան և տեսակներն ալ ի մի կը ձուլուին, ինչպէս են հիմա փղերը: Ուստի այս դասակարգը անհետանալու դատապարտուած է յարաբերաբար կարճ ժամանակամիջոցի մը մէջ:

Հիմա մարդուն սարսիւղ ներգործութիւնն ալ միանալով անասնոյն այդ ինքնաբերական ջնջման պատճառներուն, աւելի կը փութացնեն զայն:

Արեւմտեան Հնդկաց (Ամերիկա) փոկը այսօր աներևութանալու շատ մօտ է և Քալիֆորնիոյ ծովային փղը 1884էն ի վեր չէ տեսնուած: Խաղաղականի ծովային փղը, որ առաջինէն տարբեր տեսակ մ'է, շատ կը փնտռուի կետորսներէն իւր փղոսկրին ու իւղին համար: 1879-80ին այդ կենդանուն իւղէն 450 հազար լիտր և փղոսկրէն 200.000 քիլոգրամ միայն ի վաճառ հանուեցաւ: Այդ փղոսկրը որուն 1870ին քիլոգրամը մէկ Փրանք կ'արժէր, 1880ին 25 և 1883ին 100 Փրանք կ'արժէր: Հիմա աւելի սուղ է:

Եւրոպեան վայրերի եղը միայն Լիթուանիոյ մէջ կը գտնուի հիմա և շատ քիչ թուով ալ ի Կաւկասիա, այնչափ քիչ որ հարկ տեսնուած է մասնաւոր օրէնքով արգիլել անոնց որսորդութիւնը:

Անցեալ դարուն հիւսիսային ծովերուն մէջ կենդանի մը կար, որ հիմա միայն Կարմիր ծովուն և Պրիզիլիոյ ծովեզերքը կը գտնուի, այն է ծովային կովն, զոր այժմ Պրիթիլ Միւլէօմին մէջ պահուած քանի մը կմախքներէն միայն կրնանք ճանչել: Կմախք մ'ալ կայ ի Բեթերսպուրկ:

Աներևութացող թռչնոց մէջ առաջին տեղը կը գրուէ Մորիս կղզոյն աւանդական տոտոն, որոցմէ միայն կտոր-

ուանքներ, թաթեր ու գանկեր մնացած են:

Սանտովիզ կղզիներէն երեք տեսակ անհետացած է: Այդ կղզիները խուզարկող վերջին բնասօսը մամօ, իսկ չէ գըտած և արդէն ատոնցմէ միակ երկվեցեակ մը մնացած է ամբողջ աշխարհիս թանգարաններուն մէջ: Հավայի կղզեաց օլետերն առաջները այդ թռչնոյն դեղին փետուրներէն շինուած պատերազմական վերարկուներ կը հագնին եղեր, սակայն այդ առթիւ տեղի ունեցած անխնայ որսորդութիւնը մեծապէս նպաստած է անոր ջնջման: Նոյն կղզեաց մէջ գրեթէ հազուադիւրս դարձած է նաև անպոչ խորդամարդը: Քալիֆորնեան մեծ անգղան ալ ուրիշ պատճառաւ մը անհետանալու վրայ է: Երկրին որսորդք սովորութիւն ունին գայլերուն ջոկատներէն ազատելու համար գետինները պիտէ թունամոր խայծեր զորս անգղներն ալ ուտելով կը յիճանան:

Սառուցեալ ծովերուն գեղեցկագոյն թռչուններէն մին՝ մեծ Պենկուէնը՝ հիմա թանգարաններուն մէջ երեսուն եւ վեց նմուշներով միայն յիշատակելի կը մընայ: Կմախք մը ու մորթ մը ահագին գումարներ կ'արժեն: Անցեալ ամիս այդ թռչուններէն հատ մը 15 000 Փրանքի ծախուեցաւ և մէկ հաւիթը հիմա 35 Փրանք կ'արժէ:

Բալլասի ջրագուան ալ, 1741ին շատ առատ էր Պէհրինկայի ջրանցքին մէջ այսօր ամենեւին չկայ: այս ցեղին վերջին ներկայացուցիչը տեսնուած է ասկէ հարիւր տարի առաջ: ԻՊԱԳԱ

ԾՈՒՈՒ ԲԱՂԱՆԻՔ

Մէն մի եղանակ իրեն յատուկ առողջապահական խնամքները կը պահանջէ. ամառն ալ ընդհանրապէս պաղ ջրոյ մէջ լողանալն օգտակար համարուած է, սակայն որպէս զի այդ լինի աւելի կապուելիք և առողջարար, պէտք է հետեւիլ յետագայ մի քանի խրատուց:

Պաղ ջուրը մոտեւ սկսել յառաջ, հարկ է նախ տաք բաղանիք երթալ, որպէս զի մաքրութիւն մարմնոյ ազդեղութիւնք և բացութիւն նորա անշմարեկի ծախտովք:

Մովու բաղանիքը ոչ տաք լինելու է, ոչ ալ շատ պաղ. երբ ջուրը պահանջուածէն աւելի տաք է, արեան կուտակումն յառաջ կուգայ. երբ պաղ է, մարմինը կը կարկամի, կը կծկուի և արիւնը չլրնար իւր օրինաւոր շրջանը կատարել, յայնժամ մարդ կը դալկանայ, ցուրտ սարսուռ մը կը պատէ զինքն և դողդողալ կ'սկսի:

Ջրոյ ջերմութեան անտիճանն ունի իւր կարևորութիւնն ու ազդեցութիւնը և սխալ է կարծել թէ յոյժ պաղ ջուրը լաւագոյն է կաղդուրման. որքան տաքը տկարացուցիչ է, նոյնքան ևս պաղ բաղանիքն ունի իւր անպատեհութիւններն ու վնասները. գրեթէ միշտ ջրային գրգռում յառաջ կը բերէ որ կրնայ սոսկալի հետեւանքներ ունենալ:

Լողանալու մէջ ալ չափաւորութիւնը յարգի է: Ընի մը կամ գետակի մը բաղանիքը 17-18, իսկ ծովունը 15 աստիճան լինելու է, այն ատեն մարդ ոչ միայն կ'օգտուի, այլ հաճոյք ալ կ'զգայ:

Տկարակազմ մարդոց համար կը բաւէ ջուրին մէջ մնալ միայն 10 վայրկեան, իսկ քաղաքող մարդոց համար 15 վայրկեան:

Հուսկ ուրեմն, որպէս զի ծովու բաղանիքը մտնողներն օգուտ մը տեսնեն, պէտք է որ արեւուն ճառագայթները թափանցեն անոր մէջ. յայնժամ մարդ աւելի շարժման անձնատուր կը լինի և մարմնոյ համայն դեղերը կը խլտին:

Պէտք չէ մոտեւ ի ջուր, երբ մարմինը քրտնած է, երբ երկինքը սև ամպերով ծածկուած են և երբ ջուրը ջինջ ու յոտակ չէ:

Մարմնոյ պէտքերուն յագուրդ տալով պէտք չէ նաև մոռնալ մեր կուրծքը. լիաթոք ջինջ օդ ծծելու համար, բաղանիքը բացօդայ լինելու է. պաղ ջրոյ մէջ մի քանի անգամ մաքրու ու կենսաբոյր օդոյ խորին շնչառութիւն հզօրապէս կը նպաստէ զմարդ առողջ, կորովի, թեթեւաբաժ ու կայտառ ընելու:

Ա. ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ

ԶՈՒԱՐՃԱԼԻՔ

Մարդ մը ոստիկանութեան դիմելով օգնութիւն կը խնդրէ իւր կորուսած աղջկը գտնելու համար:

Ի՞նչպէս պիտի ճանչնանք զինքը, կը հարցնէ այդ պաշտօնը ունեցող ոստիկանը:

Մարդը. — Երկայնահասակ է աւելի քան կարճահասակ և իւր բուն տարիքէն 3-4 տարեկան մեծ կը ցուցունէ:

Ի՞նչ երէցը միթաբական մէկ խօսք միայն ունի իւր ծուխերէն ամենուն համար, երբ որ դժբաղդութիւն մ'ունենան: Դեռ ատիւ ամուլ մը դեռ նոր կորսնցուցած էր իւր մէկ հատիկ որդին. ծերունի երէցը գնաց վշտացեալ մայրը տեսնելու:

Միթաբուէ, Սիրելի որդեակս, ըսաւ նա, նախախնամութեան գործե-

րդն համերթեամբ հնազանդէ : Տղայ մը կորսնցուցիր : Տէրը այդ մէկ կորուստիդ տեղ հարիւրապատիկը պիտի փոխարինէ :

— Նաւապետին կինը (իւր ամուսնոյն). — Յարուծիւն , սիրելիս , կ'ուզեմ որ վաղն առաւօտ Յակոբը լաւ մը յանդիմանես : Նաւապետը . — Ինչո՞ւ համար . շատ գոհ եմ անկէ :

— Լաւ , բայց գիտես թէ վաղը գորգերը պիտի թոթուէ և եթէ բարկացած ըլլայ , աւելի ուժով կը զարնէ :

— Պարոնի մը ծառան բժշկին երթալով « Կաղաշեմ » պարոն , անմիջապէս մեզի եկէք :

— Բժիշկը որ նոր անկողին կը մտնէր , իսկոյն հագուեցաւ և աճապարելով դուռն ելաւ հիւանդը տեսնելու :

— Ի՞նչ կայ , ո՞վ է հիւանդը հարցուց նա :

— Այս երեկոյ երկու հիւր ունիմ և չորրորդի մը պէտք կար ըզպօր խաղալու :

— Ի՞նչպէս ես , բարեկամս , քսան տարի է որ զքեզ չեմ տեսած , ի՞նչպէս է 17 տարեկան կինդ , որուն հետ նոր ամուսնացար՝ երբ իրարմէ հեռացանք :

— Ազնկ է . քսան տարու կայ հիմայ :

— Նաւապետը . — Յոյս չկայ . մէկ ժամէն ամենքս ալ մեռած պիտի ըլլանք :

Ծովէն աւրուող մը . — Փա՛ռք Աստուծոյ :

— Ի՞նչ պիտի ընես տղայդ , երբ որ չափահաս ըլլայ , Պ . Սմիթ :

— Ո՛հ , չեմ գիտեր , կը պատասխանէ Պ . Սմիթ : Երեսնամեայ :

Կարծեմ լաւ ամուսին մը պիտի ըլլայ հարուստ աղջկան մը :

ԳՍՈՆԻԿ ՀԻՍՍԱՐԼԵԱՆ

ԵՒ

ՍԱՐԳԻՍ ԳԱՐԱԳՕՂ

Վկայեալ փաստաբանք Օսմ . Կայսր . Իրաւաբանական Վարժարանէն :

Պատիւ ունին ծանուցանել Արգոյ հասարակութեան թէ հաստատուած են ի Ղալաթիա , Տէմիր խան , թիւ 22 , և կ'ստանան թէ մայրաքաղաքէս և թէ հատուանէրէ յանձնարարելի հուզուգի , չէրիի , Արեւտրական ու պատժական դատարանաց վերաբերեալ ամէն տեսակ դատեր և Գործառնութիւններ , մենաշնորհներու (իմթիադ) համար ձեռնարկութիւններ , ինչպէս նաև պաշտօնական գրութեանց աղերսագրոց , պայմանագրութեանց , և այլոց լամբագրութիւն կամ թարգմանութիւն ամէն լեզուաւ :

Յ . Գ . ՓԱՆԳՐԱԳՐԱՆԵՐ

ՆՈՐ ԳԱՌԱԳՐԱՆԵՐ

Տեղագրութիւն Կ . Պոլսոյ եւ շրջակայից . յատկապէս պատկերով Վասիլի , Յուսէլուած՝ Կ . Պոլսոյ խաներուն ընդհանուր ցուցակը , վարժարանաց և ժողովրդեան համար..... փարսյ 100

Աշխարհագրութեան Նախապատրաստան Դասագիրք . Բ . տպագրութիւն հիմնովին բարեփոխեալ..... Ղըշ 3

Աշխարհագրութիւն Պատկերազարդ Ղըշ 4
Թուագիտութեան Նախապատրաստական Դասագիրք . Մտաւոր եւ գրաւոր . Գ . տպագրութիւն..... Ղըշ 3

Թուագիտութեան Նոր Դասագիրք . Տեղական եւ Գործնական . կը բաժնուի երեք մասանց

Մ . Ա . — Զորս գործողութիւն ամբողջ թուոց , 600ի մօտ հրահանգներով եւ գործնական խնդիրներով . Բ . տպագրութիւն բարեփոխեալ եւ ճշգրտեալ..... Ղըշ 4

Մ . Բ . — Զափք , կշիռք . եւ գրամբ . համարողական կոտորակք . Յատկութիւնք թուոց . Հասարակ կոտորակք . Թուրքիոյ հին եւ նոր չափուց եւ կշռոց բաղդատութիւնք . մօտ 500 հրահանգք եւ գործնական խնդիրք . Աշխատք..... Ղըշ 4

Մ . Գ . — Գործածութիւն թուաբանական գործողութեանց . կշռութիւն եւ Համեմատութիւն . Երկր . կանոն . Շահուկան . Զեղչման կանոն . Միջին պայմանաժամու կանոն . Միջնորդչէք . Հարիւրին այդչափ շահ եւ զէն . Ընկերութեան կանոն կամ Բաշխուսն Համեմատական . Սնանկացեալի մ'ստացուածոց բաշխումն . Միջին Հաշիւ . Խառնուրդի կանոն . Մետաղաց բաղդարութեան կանոն . Քառակուսի եւ խորանարդ տրմադք . Մէթրական դրութիւն . եւայլն . եւայլն . բաց ի բազմաթիւ հրահանգներէ՝ 300ի մօտ գործնական խնդիրներ..... Ղըշ 4

Ա . եւ Բ . Մ . — ի միասին կազմ . Ղըշ 7 1/2
Ա . Բ . Գ . Մ . — » » » 10

ԱԺԱՆ ԳՐԵԱՆՔ

Պատիւ ունիմ ծանուցանել Արգոյ հասարակութեան և ի մասնաւորի Պատ . յաճախորդաց թէ , մեծանուն հեղինակ Ա . Մ . Գարագաշեան էֆէնտիի հետեւեալ երկասիրութիւններն , զոր մինչեւ ցարդ ես կը տպէի և կը վաճառէի , այժմ Հեղինակին և մեր հաճութեամբ յանձնած եմք այդ տպագրութեանց և վաճառման իրաւունքը , նախկին փորձ և հաւատարիմ աշակերտիս և այժմ յաջորդիս , գրավաճառ-տպագրիչ և կազմարար Միհրան էֆէնտի Փափազեանի , որոյ կեդրոնատեղին է , Զագմագճըլար եօգուչու , Զիւմպիլլիլ խանի մէջ , վարի յարկ թիւ 18 , 19 , 21 :

Աշխարհագրութիւն . Բնական պոկըրդ . 2 20
» Ուսումնական 4
» Քաղաքական 4
» Քաղաք . և Բնակ . 6
» Քաղ . Բնակ . Ուս . 10

Ընթերցարան կամ Արմենակ պոկըրդ . 2
Հատընտիր քաղաքաբ ի նախնեաց 5
Նամականի կամ Փղբիկ բարոտըր . 5
Պատմութիւն Հայոց 3
Պատմութիւն Սրբազան 4

Սկզբունք Բերականութեան X
Բերականութիւն Գործնական 6
Բերականութիւն Դպրութիւն 6
Բերական Գաղիերէն Բ . տպագր X

Հեղարան 100 հատը 15 դրուշ .
Բերական 100 հատը 6 »

Բերական պատկերազարդ 100ը 10 դրշ .
Համառօտ Բերականութիւն 80 փրյ .

Աշխրհ . Բերականութիւն 100 փրյ .
Ընդ . մամլով Ա . և Գ . Ընթերցարանք

Հետեւաբար կը հրաւիրեմ իմ ազնիւ յաճախորդներս որ , երբ վերոյիշեալ գրքերէն պէտք մի ունենան , հաճին դիմել ուղղակի յիշեալ էֆէնտիին , իբրեւ Գափաֆեան : Վարժարանաց և մեծաքանակ գնողաց համար 100ին 20 զեղշ :

ՅՈՎՍԷՓ ԳԱՎԱՅԵԱՆ

ԾԱՆ . — Կը խնդրենք մասնաւորապէս մեր գաւառաց Պատ . յաճախորդներէն , որ երբ գիրք յանձնարարեն , չմոռնան նշանակել նաև Հեղինակին անունն զի Գարագաշեան էֆէնտիի գրոց կեղծերն ևս կան : ՄԻՀՐԱՆ Յ . ՓԱՓԱԶԵԱՆ

ՓՈՒՆԵՔ

ՀՐԻՐԱԳՐԱԾՈՅ ԱՐԴԻ ՀՈՅՆԵՐԵՆԻ

Դասագիրք ընթերցանութեան եւ արտասանութեան

ՆԱԽԱԿԻՐԱԳՐԱՆԱՅ Դ . ԿԱՐԳԻՆ ՀԱՄԱՐ

ԳԻՆ Յ ԴԱՆԵԿԱՆ

Նորաւարժ աշակերտաց քաջայարմար , դիւրընտել , օգտակար և միանգամայն զուարճալի նիւթերովն սոյն դասագիրքն ջերմ ընդունելութիւն գտած և հազիւ մէկ տարւոյ մէջ առաջին տպագրութիւնն սպառած ըլլալով՝ ահա այս անգամ վերստին կը հրատարակուի աւելի ճոխ , աւելի խնամեալ , պարունակելով դասաւանդութեան եղանակի բացատրութիւն , նիւթոց մշակութեան օրինակներ եւ շահեկան « ՅԱԻԵԼՈՒԱԾ » մը :

ՓՆԶԱԿ

ՆՈՅՆ ՈՒՂՂՈՒԹԵԱՐԵՐ . Բ . ԳԱՌԱԳՐԱՆԻ ՀԱՄԱՐ

Խոշորագիր եւ Գոշնիւրագիր

ԳԻՆ ԵՎ ՓԱՐՍ

Կեդրոնատեղին Պաշտպանեան Գրատուն
Սուլթան համաթ թիւ 14

ԾԵՐԵԴԻՐԱԹԻՐՆ ԵՒ ԿՆՅԱԼԵԴՐԱԿԱՆՈՒԹԻՐՆ

Ս . Դաւթեանի . Զարոյցաց համար անհրաժեշտ գիրք մը . գին 3 դրուշ :

ԱՐՏՕՆԱՏԵՐ Ա . ՍԱԲԱԵԱՆ

ՏՊԱԳՐ . ՄԻՀՐԱՆ Յ . ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Կ . Պոլիս , Զիւմպիլլիլ խան , թիւ 18 , 19 , 21